

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Ödemeler Dengesi Raporu 2013- II

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

İdare Merkezi

İstiklâl Cad. 10 Ulus, 06100 Ankara, Türkiye

Editörler

Ahmet Adnan EKEN, Adnan.Eken@tcmb.gov.tr

Gülbin ŞAHİNBEYOĞLU, Gulbin.Sahinbeyoglu@tcmb.gov.tr

Hazırlayanlar

Barış BABAÖĞLU, Baris.Babaoglu@tcmb.gov.tr

Olca Yücel ÇULHA, Olca.Emir@tcmb.gov.tr

Eda ALTUNTAŞ DURSUN, Eda.Altuntas@tcmb.gov.tr

Evrım GÜRLER, Evrin.Gurler@tcmb.gov.tr

Süleyman Hilmi KAL, Suleyman.Kal@tcmb.gov.tr

Mustafa Koray KALAFATÇILAR, Koray.Kalafatcilar@tcmb.gov.tr

Osman Çağatay MUTLU, Cagatay.Mutlu@tcmb.gov.tr

İÇİNDEKİLER

GENEL DEĞERLENDİRME 03

1. CARI İŞLEMLER HESABI 06

1.1. Mal İhracatı	09
1.2. Mal İthalatı	10
1.3. Küresel Konum	14
1.4. Dış Ticaret Hadleri	15
1.5. Hizmetler Hesabı	15
1.6. Gelir Hesabı	17
1.7. Cari Transferler	17

2. SERMAYE VE FİNANS HESAPLARI 21

2.1. Doğrudan Yatırımlar.....	22
2.2. Portföy Yatırımları.....	23
2.3. Krediler ve Mevduat.....	24

3. EK TABLOLAR 29

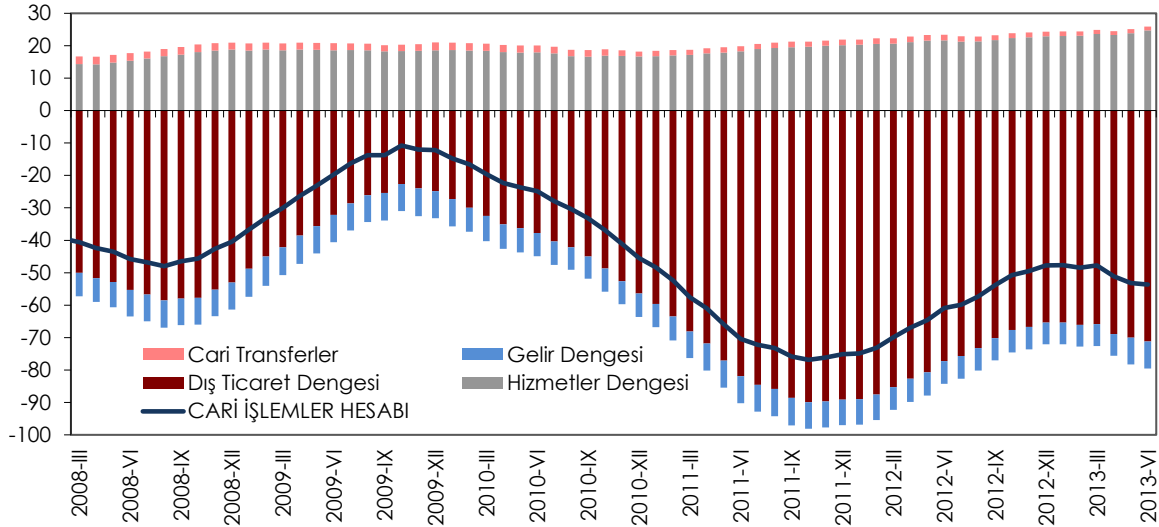
KUTULAR

Kutu 1.	Türkiye'nin Elektrik Üretimine Yönelik Enerji İthalatı.....	7
Kutu 2.	Altın Dış Ticaretinin Cari Açık Üzerindeki Etkisi ve Son Dönem Gelişmeler	11
Kutu 3.	Yatırım Geliri Dengesi ile Uluslararası Faiz Oranları	18
Kutu 4.	ROM Uygulaması ve Uluslararası Rezervlerdeki Yapısal Değişim.....	27

Genel Değerlendirme

Cari işlemler açığı 2013 yılı ikinci çeyreğinde artış göstermiştir. Altın ihracatının çeyreklik bazda son yıllardaki en düşük, ithalatının ise tarihsel en yüksek seviyede gerçekleşmesi cari açıktaki artışın temel nedenini oluşturmuştur. Altın hariç bakıldığında ise cari açıktaki artış düşük bir oranda gerçekleşmiştir. İç talep unsurlarının beklenenden daha yavaş bir toparlanma eğiliminde olmasının etkisi ile ithalat artışının düşük oranda gerçekleşmesi, ihracatın ise, ivmesini kaybetse de, artış eğilimini koruması, altın hariç dış ticaret açığının sınırlı oranda artmasına neden olmuştur. Öte yandan, turizm kaynaklı hizmet gelirleri son dönemdeki hızlı artış eğilimini bu dönemde de koruyarak cari dengeye verdiği olumlu katkıyı devam ettirmiştir (Grafik 1).

Grafik 1. Cari İşlemler Hesabı ve Alt Kalemleri
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

İhracatta kriz sonrası dönemde başlayan ılımlı ve istikrarlı artış süreci, bir miktar hız kaybetse de, 2013 ikinci çeyreğinde de devam etmiştir. Avrupa Birliği (AB) ülkelerine yapılan ihracat, bu ülkelerde finansal krizin etkilerinin azalma eğilimi göstermesi ile toparlanma eğilimini devam ettirenken, Orta Doğu ve Kuzey Afrika (ODKA) ülkelerine yönelik ihracat bir miktar ivme kaybetmiştir. 2012 yılı içinde yüksek düzeyleri ile ön plana çıkan altın ihracatı, 2013 yılı ikinci çeyreğinde tarihsel ortalamalarının da altına gerilemiş ve ihracat performansına yaptığı olumlu katkı azalmıştır. Ödemeler dengesi tanımlı ihracat kalemi içinde yer alan bavul ticareti gelirleri ise hızlı artış eğilimini korumuştur.

İthalat harcamalarında 2012 yılı son çeyreğinde başlayan sınırlı artış eğiliminin yılın ikinci çeyreğinde de devam ettiği gözlenmektedir. Bu dönemde, iç talep unsurlarının ılımlı bir toparlanma göstermiş olması ve enerji fiyatlarındaki düşüşün etkisiyle enerji ithalatının gerilemesi ithalat artış hızını sınırlayan temel faktörlerdir. Öte yandan, altın ithalatı çeyreklik bazda tarihsel yüksek seviyelere çıkarak toplam ithalatı artırıcı yönde etki yapmıştır. Altın ithalatındaki hızlı artış, altının ons fiyatının hızlı bir şekilde gerilemesine paralel olarak gerçekleşmesi dikkat çekicidir.

Cari işlemler dengesinin dış ticaretten sonra en önemli belirleyicisi olan Hizmetler kalemi, yılın ikinci çeyreğinde cari dengeye yaptığı olumlu katkıyı artırarak devam ettirmiştir. Turizm gelirlerinin 2013

ikinci çeyreğinde ortalama harcama tutarının iyileşmesinin etkisi ile yüksek performansını koruması, benzer şekilde turizm sektörüne bağlı diğer taşımacılık gelirlerinin hızlı artış eğilimini sürdürmesi, cari açığa olumlu katkı yapan önemli bir faktör olmuştur.

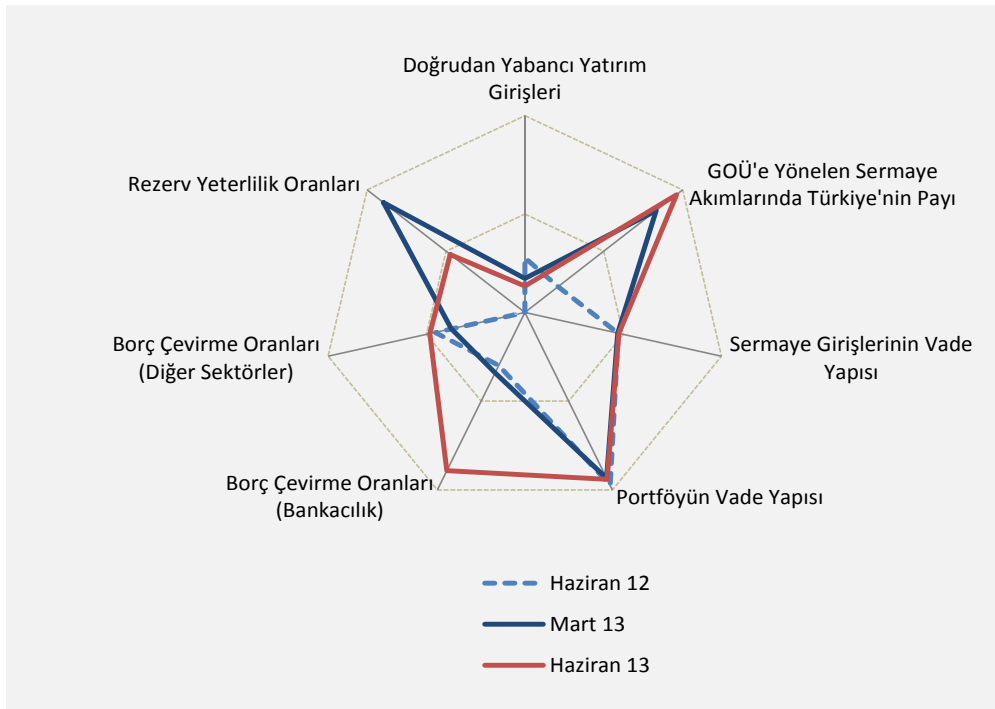
Cari İşlemler Dengesinin Finansmanı

İkinci çeyrek sermaye girişlerinde tüm dünyada kriz sonrası oluşan temel eğilimlerin hızlı bir şekilde değişim gösterdiği bir dönem olmuştur. Mayıs ayı içinde Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası (Federal Reserve Bank - Fed)'nin küresel kriz sonrası izlemeye başladığı genişlemeci para politikasını yakın zamanda değiştireceği yönünde beklentilerin ortaya çıkması ile birlikte gelişmekte olan ülkelerden sermaye çıkışı başlamıştır. Söz konusu süreç ülkemiz yabancı para borçlanma riskliliğini aynı doğrultuda etkilemiştir. Nitekim, Nisan ayında ikinci bir kredi derecelendirme kuruluşu tarafından ülkemiz yabancı para risklilik değerlendirmesinin “yatırım yapılabilir” düzeye çıkmasının da etkisiyle rekor düzeylere ulaşan sermaye girişleri, Mayıs ayında hızlı bir azalma göstermiş, Haziran ayında ise azalış devam ederken portföy cinsi sermaye girişleri de çıkış yönüne dönmüştür.

Ödemeler dengesi finans hesaplarına ana başlıklar itibarıyla bakıldığında, 2013 yılı ikinci çeyreğinde doğrudan yatırımların payı azalmaya devam ederken, portföy tarafında uzun bir süredir devam eden güçlü girişler “Fed” etkisi ile dönemin sonunda çıkış yönüne dönmüştür. Diğer yatırım girişleri ise yükümlülük ayağında yer alan mevduat girişlerinin yüksek seyrini korumasına rağmen, özellikle bankaların kısa vadeli kredi kullanımlarının azalmasının da etkisi ile bir önceki çeyreğe göre gerilemiştir. Artan cari açık ile birlikte, sermaye girişlerinin azalış gösteriyor olması ikinci çeyrekte rezerv varlıkların azalmasına neden olmuştur.

Finansman unsurlarının kalitesi yönünden bakıldığında, yılın ikinci çeyreğinde tahvil ihraçlarının da katkısı ile bankacılık sektörü borç çevirme oranları yüksek düzeyde seyrederken, rezerv yeterlilik oranı bir önceki çeyreğe göre gerileme göstermiştir. Finansman kalitesinin diğer unsurlarında ise bir önceki çeyreğe göre önemli bir değişiklik gözlenmemiştir (Grafik 2).

Grafik 2: Cari Açık Finansman Kalitesinin Makro Gösterimi

Kaynak: TCMB.

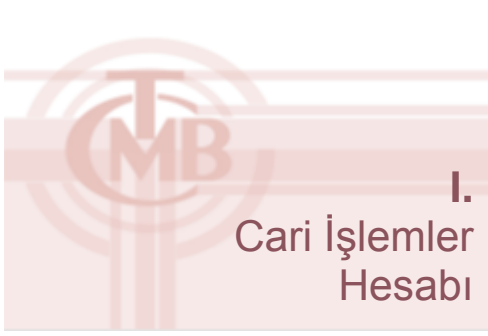
Doğrudan yatırım girişlerinde en önemli paya sahip Euro bölgesinde ekonomik sorunların devam etmesi nedeniyle bu bölgeden ülkemize gelen doğrudan yatırımlarda görülen düşüş, yılın ikinci çeyreğinde de doğrudan yatırımlarda süregelen yavaş seyrin temel nedenini oluşturmuştur.

Kriz sonrası küresel ölçekte artan likidite, risk iştahındaki yükseliş ile beraber gelişmekte olan ülkelere yönelmiş ancak, bu eğilim gelişmiş ülkelerin finansal piyasalarında görülen toparlanmanın belirginleşmesi ile birlikte 2013 yılı ilk çeyreğinde gerilemeye başlamıştır. Nisan ayı içinde ikinci not artırımının da etkisi ile rekor düzeye ulaşan portföy girişleri Mayıs ayında hızla azalmış, Haziran ayında ise uzun bir aradan sonra ilk kez aylık bazda çıkış yönlü gerçekleşmiştir. Öte yandan, Türkiye gelişmekte olan ülkeler içinde, portföy girişleri ve çıkışları açısından bu dönemde de pozitif yönde ayrışmaya devam etmiştir. Nitekim, gelişmekte olan ülkelere yönelen portföy akımlarında Türkiye'nin aldığı pay, 2013 yılı ikinci çeyreğinde artmaya devam etmiştir. Diğer taraftan, portföy girişleri azalırken yatırım yapılan araçların vade yapısında bir önceki çeyreğe göre kötüleşme olmamıştır. Yılın ilk çeyreğinde bankaların yurt dışında tahvil ihraçlarını sürdürdüğü gözlenmektedir. Bu çeyrekte Diğer sektörlerde yurt dışında yüksek tutarlarda tahvil ihracı gerçekleşmiştir.

Gerek bankacılık sektörünün gerek diğer sektörlerin yurt dışından kredi türü borçlanmalarında, 2013 yılı ikinci çeyreğinde, arz yönlü bir kısıt gözlenmemektedir. Bankaların tahvil cinsi borçlanmaları dahil edildiğinde, Bankacılık sektörü borç çevirme oranının 100 seviyesinin oldukça üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Öte yandan, Bankacılık sektörü kaynaklı uzun vadeli kredi girişlerinin bu dönemde arttığı izlenmektedir.

Diğer sektörün temelde yatırımların finansmanı için kullandığı yurt dışından uzun vadeli krediler yılın ikinci çeyreğinde -net bazda- çıkış yönlü olmuştur. Ancak, yukarıda da bahsedildiği üzere, diğer sektör bu çeyrekte yurt dışında yüksek tutarlarda tahvil ihracı gerçekleştirmiştir. Tahvil ihraçları da dâhil edildiğinde diğer sektörün borç çevirme oranının da 100'ün oldukça üzerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Nisan ayındaki yüksek sermaye girişleri nedeniyle önemli oranda artan resmi rezervler, diğer aylarda sermaye girişlerinin azalması ile birlikte Merkez Bankası'nın döviz piyasalarında gerçekleştirdiği satış yönlü müdahalelerin de etkisi ile dönem genelinde sınırlı bir düşüş göstermiştir.

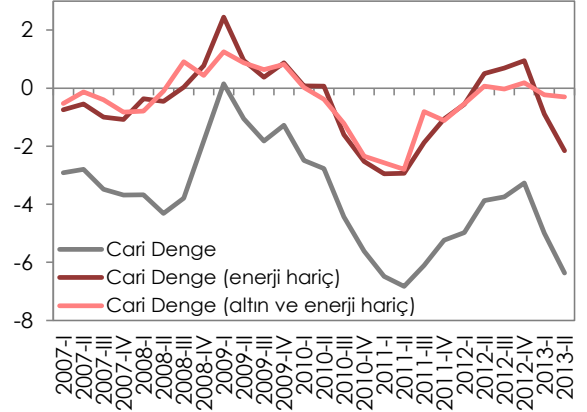
Cari işlemler açığında 2013 ilk çeyreğinde başlayan genişleme eğilimi bu çeyrekte de devam etmiştir. Yılın ikinci çeyreği itibarı ile mevsimsellikten arındırılmış çeyreklik cari açık 19 milyar ABD doları, 12 ay birikimli cari açık da 53,9 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Enerji ithalatı, bu dönemde de en önemli cari açık kalemi olarak ortaya çıkmıştır (Kutu 1). İkinci çeyrekte enerji ithalatı hariç cari açık çeyreklik olarak 6,4 milyar ABD doları ve 12 aylık birikimli olarak 3,4 milyar ABD doları olmuştur. Aynı çeyrekte enerji ve altın ithalatı hariç cari açık çeyreklik olarak 0,9 milyar ABD doları ve 12 aylık birikimli olarak 1,1 milyar ABD doları olmuştur.

Dış ticaret açığında 2013 yılı ilk çeyreğinde başlayan kısmi bozulma uluslararası koşulların da etkisi ile devam etmiştir. İç talepteki canlılık sebebiyle ithalatta 2012 yılının üçüncü çeyreğinde başlayan kademeli artış altın ithalatındaki ivmelenme nedeniyle hızlanarak devam ederken, ihracat altın ihracatının geçtiğimiz yıla göre önemli oranda gerilemesi nedeniyle yavaşlamıştır. Böylece 2013 yılının ikinci çeyreğine ait ödemeler dengesi tanımlı dış ticaret açığı artarak 71,3 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Altın hariç tutulduğunda 2013 yılının ikinci çeyreğinde ihracatta belirgin bir yükseliş eğilimi gözlenmektedir. Altın hariç ihracat, 2011'in son çeyreğinde başlamış olduğu istikrarlı yükseliş eğilimini, ihracat kompozisyonunda önemli bir paya sahip ODKA pazarlarındaki siyasi karışıklığa rağmen koruyabilmiş ve 2013 yılının ikinci çeyreğinde de tarihi en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Grafik 1. Cari İşlemler Dengesi

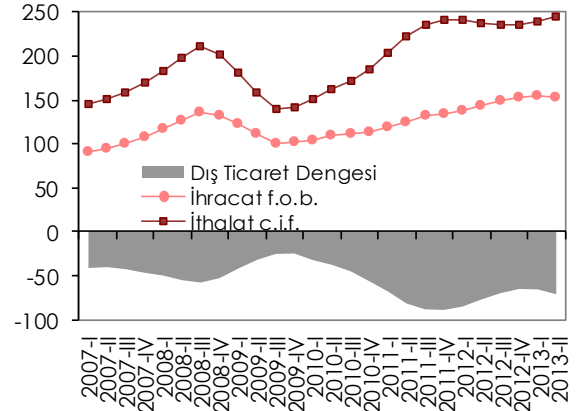
(yıllıklandırılmış, mevsimsellikten arındırılmış, 3 aylık ort. milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 2. Dış Ticaret Açığı

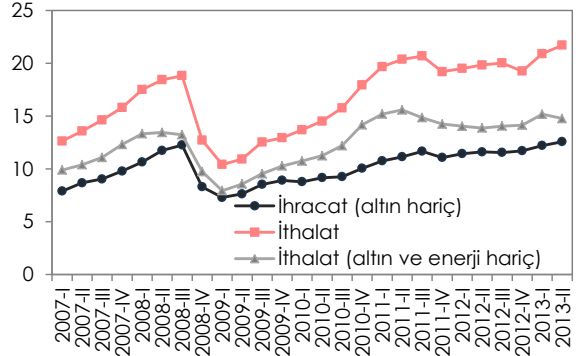
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 3. İthalat ve İhracat

(mevsimsellikten arındırılmış, 3 aylık ort. milyar ABD doları)

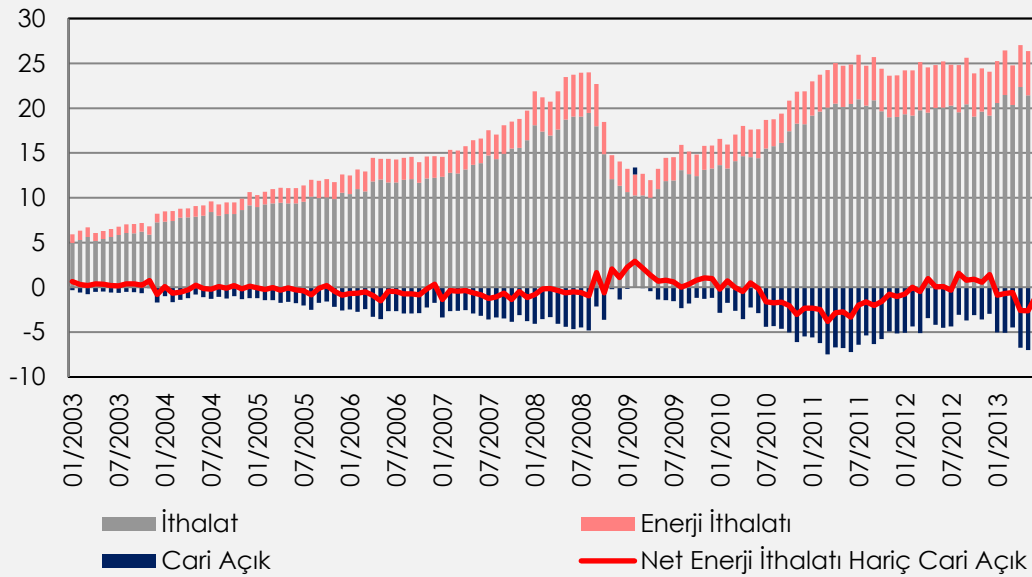
Kaynak: TCMB.

Kutu 1

Türkiye'nin Elektrik Üretimine Yönelik Enerji İthalatı

Türkiye enerjide dışarıya bağımlı bir ülke olması nedeniyle net enerji ithalatçısı konumunda olup, enerji ithalatı cari işlemler açığına olumsuz katkı veren en önemli kalemdir. Veriler incelendiğinde, 2003 yılı ile 2013 yılının ikinci çeyreği arasında enerji ithalatının toplam ithalata oranının yüzde 26,0 düzeyinde gerçekleştiği, enerji hariç cari dengenin ise çoğunlukla dengeye yakın düzeyde olduğu veya fazla verdiği gözlenmektedir (Grafik 1). Diğer taraftan, enerji ithalatının sektörel dağılımı incelendiğinde, yarından fazlasının ulaştırma amaçlı kullanıldığı, kalanının ise elektrik üretimine yönelik ithal edildiği görülmektedir (Tablo 1). Nitekim günümüzde elektrik üretimi büyük ölçüde doğalgaz ithalatına dayanmaktadır.

Grafik 1: İthalat, Enerji İthalatı ve Cari İşlemler Açığı (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

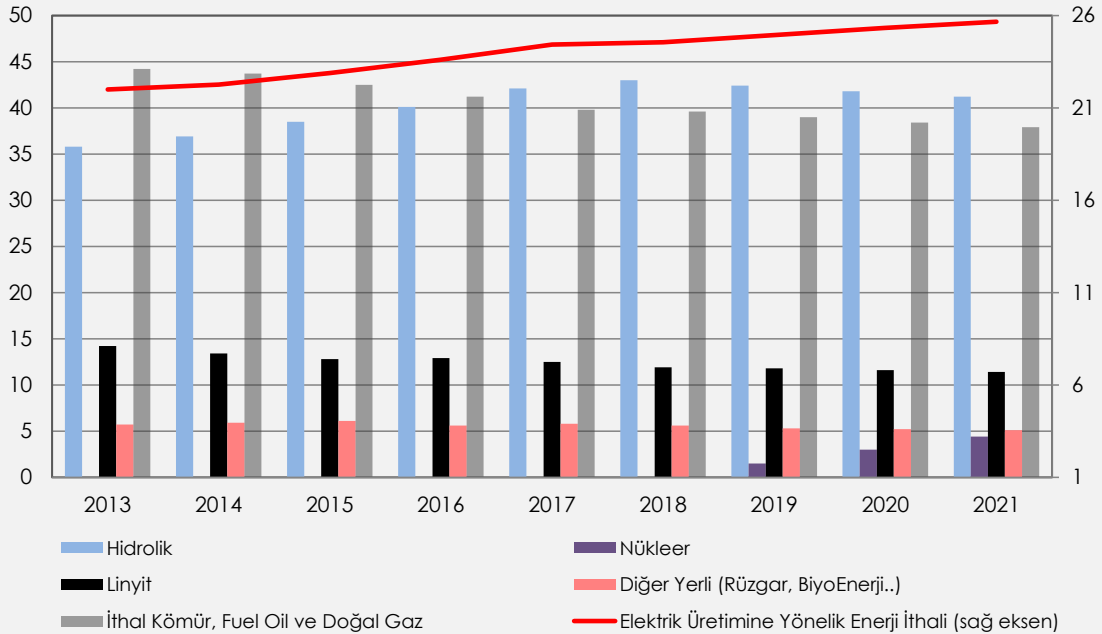
Enerji ithalatının boyutu ve elektrik üretimindeki belirleyici rolü dikkate alındığında, bu alanda yapılan yatırımların önemi daha da belirginleşmektedir. Bu çerçevede, Türkiye Elektrik Üretim A.Ş. tarafından hazırlanan "Türkiye Elektrik Üretim Kapasite Projeksiyonu (2010-2021)" verileri, halihazırda lisans müracaatı yapılmış olan ve inşası devam eden yeni santrallerin tamamlanması ve üretime geçmeleri durumunda, önümüzdeki yıllarda Türkiye'nin elektrik üretim kompozisyonunun değişeceğini ve doğalgaz yanında diğer kaynakların kullanımının artacağını göstermektedir. Yapılan projeksiyona göre, enerji fiyatlarının sabit kalması varsayımı altında, 2018 yılından başlayarak elektrik enerjisi üretimine yönelik ithalatın yaklaşık 25 milyar ABD doları düzeyinde istikrar kazanması beklenmektedir (Grafik 2).

Tablo 1. Türkiye'nin Enerji İthalatı ve Sektörel Dağılımı (2002-2012)

Yıllar	Toplam İthalat (milyar ABD doları)	Enerji İthalatı (milyar ABD doları)	Ulaştırma (milyar ABD doları)	Ulaştırma Sektörünün Payı (yüzde)	Elektrik Üretimi (milyar ABD doları)	Elektrik Sektörünün Payı (yüzde)
2002	51,5	9,2	5,4	58,8	3,8	41,2
2003	69,3	11,6	5,6	48,2	6,0	51,8
2004	97,5	14,4	8,6	60,0	5,8	40,0
2005	116,7	21,3	12,4	58,4	8,9	41,6
2006	139,5	28,9	16,6	57,6	12,3	42,5
2007	170,1	33,9	19,3	57,1	14,5	42,9
2008	201,9	48,3	27,0	56,0	21,3	44,0
2009	140,9	29,9	15,2	50,7	14,7	49,3
2010	185,5	38,5	21,0	54,6	17,5	45,4
2011	240,8	54,1	33,6	62,1	20,5	37,9
2012	235,0	60,0	37,3	62,1	22,8	39,0

Kaynak: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı.

Sonuç olarak, son yıllarda elektrik üretiminde yenilenebilir enerji yatırımlarına ağırlık verilmesi ile ithal kömür ve doğalgaza dayalı elektrik üretiminin azalması beklenmektedir. Bu doğrultuda, GSMH'ye oranı olarak bakıldığında, önümüzdeki dönemde elektrik enerjisi üretimi kaynaklı ithalatın azalış göstereceği tahmin edilmektedir.

Grafik 2: Elektrik Üretimi Kaynak Dağılımı (yüzde) ve Elektrik Üretimine Yönelik Enerji İthalatı Projeksiyonu (milyar ABD doları), 2013-2021

Kaynak: Türkiye Elektrik Üretim A.Ş.

Kaynakça:

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (2012). *Dünyada ve Türkiye 'de Enerji Görünümü Raporu*.

Türkiye Elektrik Üretim A.Ş. (2012). *Türkiye Elektrik Üretim Kapasite Projeksiyonu (2010-2021)*, Türkiye Elektrik Üretim A.Ş., APK Daire Başkanlığı.

1.1 Mal İhracatı

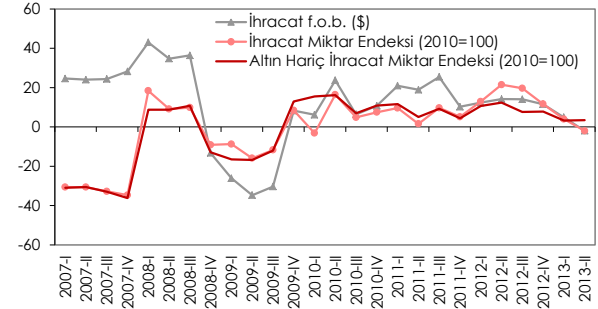
İhracatta gözlenen ılımlı artış eğilimi 2013 yılının ikinci çeyreğinde yerini sınırlı gerilemeye bırakmıştır. 2013 yılı ikinci çeyrek ihracatı yıllık bazda yüzde 2,0 azalmış olmasına rağmen aynı dönemdeki altın hariç ihracattaki yüzde 3,5 oranındaki artış, ihracattaki düşüşün altın ihracatındaki azalıştan kaynaklandığını göstermektedir.

Bu dönemde ihracata en büyük katkı motorlu kara taşıtı ihracatı ve tekstil ürünleri ihracatından gelmektedir. Altın ihracatındaki düşüşün devam ediyor olmasının yanı sıra demir, çelik ve mineral yakıt ihracatlarında da geçen yılın aynı dönemine göre düşüş gerçekleşmiştir.

2013 yılının ikinci çeyreğinde, ihracatta ODKA ülkelerinin ağırlığı arttığı gözlemlenmiştir. 2013 yılının ikinci çeyreğinde AB ülkelerine yapılan altın dışı ihracat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 0,91 azalış kaydederken Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerine yapılan ihracat yüzde 5,37 ve ODKA ülkelerine yapılan ihracat yüzde 6,41 artmıştır.

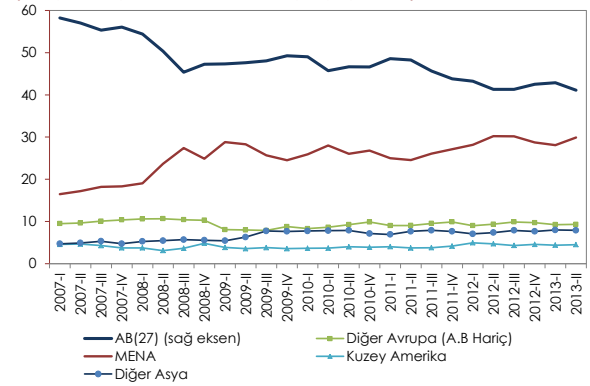
2013 yılının başı itibari ile ılımlı bir toparlanma sürecine giren Dünya ekonomisine paralel olarak Türkiye'nin ihracat pazarlarını oluşturan ekonomilerde de toparlanma gözlenmektedir. Küresel ölçekte ve Türkiye'nin ihracat yaptığı ülkeler için düzenlenmiş GSYİH ağırlıklı ve ihracat payı ağırlıklı talep göstergeleri de bu tespiti doğrulamaktadır.

Grafik 4. İhracat - Nominal ve Reel
(yıllıklandırılmış, yüzde değişim)

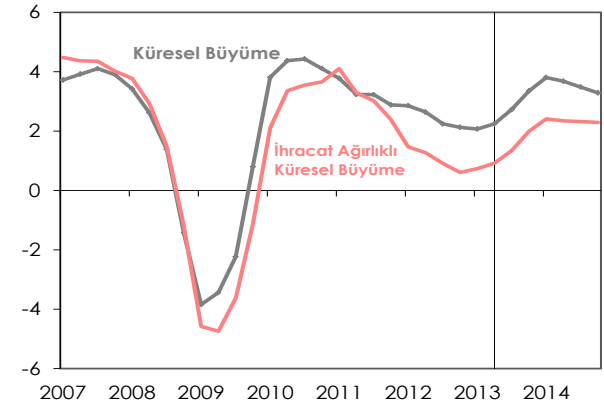
Kaynak: TÜİK.

Grafik 5. İhracatta Seçilmiş Bölge Payları, Altın Hariç
(3 Aylık, toplam ihracattaki pay, yüzde)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 6. Türkiye için Dış Talep Göstergeleri
(yıllıklandırılmış, yüzde)

Kaynak: Bloomberg, Consensus Forecasts, IMF, TCMB.

1.2 Mal İthalatı

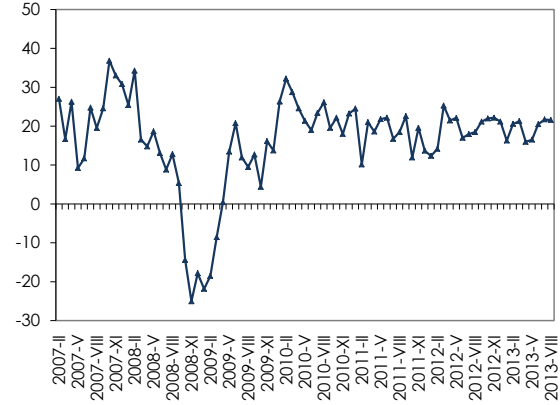
İthalattaki artış eğilimi 2013 yılının ikinci çeyreğinde kuvvetlenerek devam etmiştir. İthalat 2013 senesi ikinci çeyreğinde geçmiş yılın aynı dönemine göre yüzde 9 oranında büyüyerek 2012'nin sonunda başladığı büyüme eğilimini artırarak sürdürmüştür. Aynı eğilim enerji hariç ithalatta daha belirgin hale gelmekte ve ikinci çeyrek artışının yüzde 14 oranında olduğu gözlenmektedir.

Altın ve enerji ithalatının toplam ithalat içindeki payı 2013'ün ikinci çeyreğinde de yukarı yönlü bir seyir izlemiştir. 2012 senesinin ikinci çeyreğinde net altın ihracatı pozitif 1,1 milyar ABD doları iken 2013 senesinin ikinci çeyreğinde net altın ihracatı negatif 5,6 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir (Kutu 2). Yine 2012 senesinin aynı döneminde altın ve enerji ithalatı tüm ithalatın yüzde 30'u iken bu senenin aynı döneminde yüzde 32'sine tekabül etmiştir.

Gelişmekte olan ülkeler bazlı reel kur dönem ortalamasının altında kalmaya devam etmiştir. Bu dönemde nominal kurdaki göreceli düşüş sebebiyle reel kur gelişmekte olan ülkeler bazlı reel kur ortalamasına göre aşağı yönlü hareket etmiş ve 2012 yılının birinci çeyreğinde gözlenen en düşük seviyelerine yaklaşmıştır.

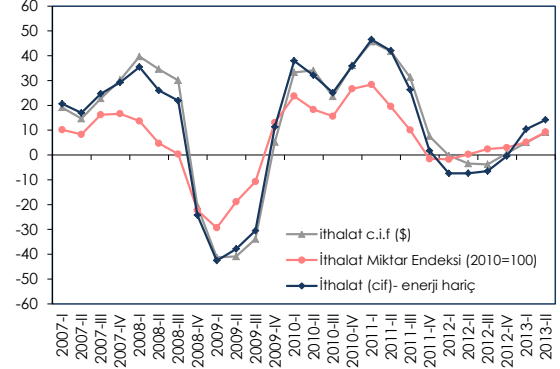
İktisadi Yönelim Anketi (İYA) ihracat beklentileri bu çeyrekte belirgin bir yükseliş göstermektedir.

Grafik 7. İhracat Beklentileri (aylık)
(İYA gelecek üç aylık ihracat sipariş beklentisi)
(mevsimsellikten arındırılmış, artış-azalış)

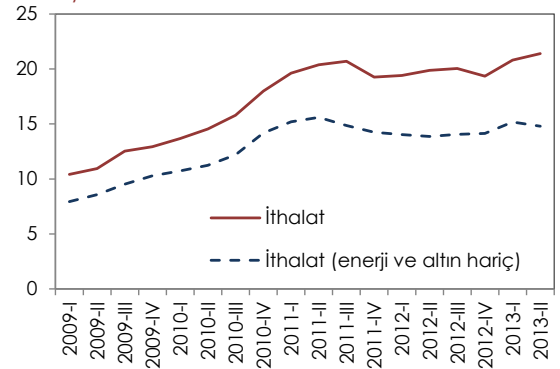
Kaynak: TCMB.

Grafik 8. İthalat-Nominal ve Reel
(yıllık, yüzde)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 9. Enerji ve Altın Hariç İthalat
(mevsimsellikten arındırılmış, 3-aylık ort., milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

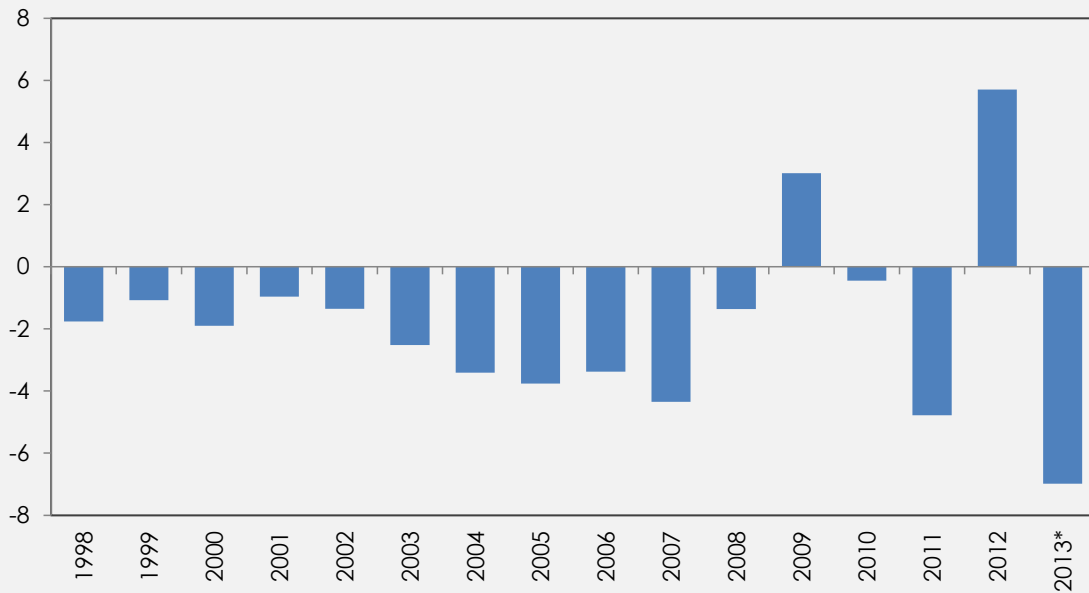
Kutu 2

Altın Dış Ticaretinin Cari Açık Üzerindeki Etkisi ve Son Dönem Gelişmeler

2012 yılında genelde Orta Doğu ülkeleri talebinden kaynaklanan altın ihracatının, içinde bulunduğumuz 2013 yılında ise altın ithalatının belirgin bir artış sergilemesi, altın ticaretini cari işlemler dengesi ile ilgili tartışmaların merkezine taşımıştır.

Altının geleneksel olarak önemli bir tasarruf aracı olması, ülkemizde hemen her dönemde yurtiçi altın talebinin yüksek seyretmesini beraberinde getirmektedir. Buna paralel olarak, Türkiye genel olarak net altın ithalatçısı konumundadır: 1998-2011 döneminde altın ihracatının toplam ihracat içindeki payı ortalama olarak yüzde 1'in altında iken, altın ithalatının toplam ithalat içindeki payı yaklaşık yüzde 3 civarında olmuştur. 2008 yılından sonra altın ihracatında belirgin bir artış olmakla birlikte, yalnızca 2009 ve 2012 yıllarında ticaret fazlası verilmiştir. Ancak 2012 yılında gerçekleşen tarihsel olarak en yüksek ticaret fazlasının ardından, 2013 yılı ilk yarısında altın ithalatında belirgin bir artış gerçekleşmiştir (Grafik 1). Nitekim 2013 yılının ikinci çeyreğinde gerçekleşen 133,0 tonluk altın ithalatı analiz döneminin en yüksek çeyreklik ithalatına karşılık gelmektedir.

Grafik 1: Türkiye'nin Net Altın ihracatı (milyar ABD doları)

* İlk altı ay
Kaynak: TCMB.

Bu çerçevede, 1998 - 2011 yılları arasında gerçekleşen altın ticareti, cari açığın milli gelire oranını ortalama 0,5 puan olumsuz etkilemiştir (Tablo 1). Son iki yıldaki gelişmeler ise ortalama eğilimlerden farklı seyretmektedir. Altın ticareti 2012 yılında cari işlemler açığının milli gelire oranında 0,7 puan iyileşme sağlamışken, 2013 yılının ilk altı aylık döneminde 1,7 puan kötüleşmeye neden olmuştur.

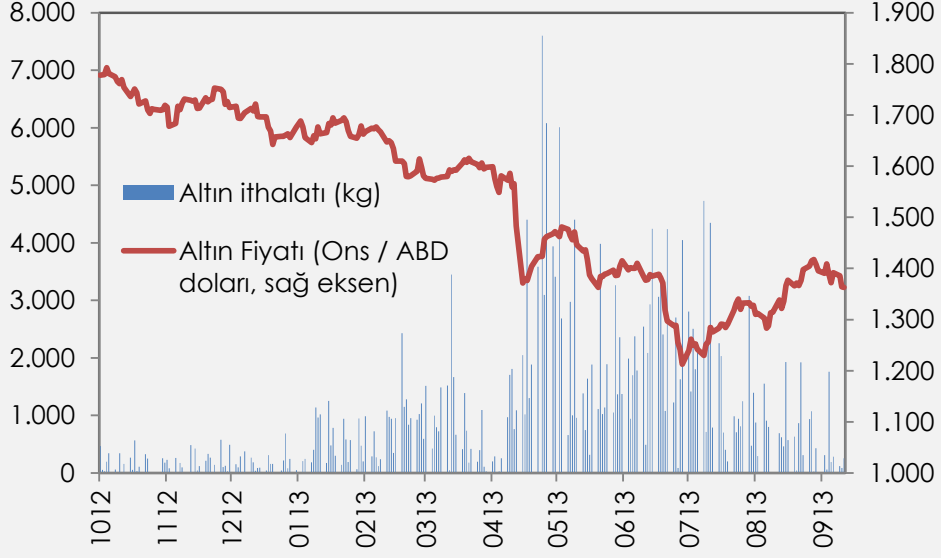
Tablo 1: Türkiye’de Altın Ticaretinin Cari İşlemler Dengesi Üzerine Etkisi

	Net Altın ihracatı (milyar ABD doları)	Cari İşlemler Dengesi (milyar ABD doları)	Cari İşlemler Dengesi (Altın Hariç) (milyar ABD doları)
1998	-1,8	2,0	3,8
1999	-1,1	-0,9	0,2
2000	-1,9	-9,9	-8,0
2001	-1,0	3,8	4,7
2002	-1,4	-0,6	0,7
2003	-2,5	-7,6	-5,0
2004	-3,4	-14,2	-10,8
2005	-3,8	-21,4	-17,7
2006	-3,4	-31,8	-28,5
2007	-4,3	-37,8	-33,4
2008	-1,4	-40,4	-39,1
2009	3,0	-12,2	-15,2
2010	-0,5	-45,4	-45,0
2011	-4,8	-75,1	-70,3
2012	5,7	-47,7	-53,5
2013*	-7,0	-36,3	-29,3

* İlk altı ay

Kaynak: TCMB.

2013 yılı ilk yarısında altın ithalatında gözlenen bu hızlı artışın, 2012 yılında gerçekleştirilen ihracata bağlı olarak altın stokunda meydana gelen düşüşü telafi etmeye yönelik bir alım olduğu ve uluslararası fiyatlarda gerçekleşen hızlı düşüşlerin bunun için bir fırsat olarak kullanıldığı görüşü genel kabul görmektedir. Bu görüşü rakamlarla desteklemek amacıyla basit bir hesaplama yapılmıştır. Aktaş v.d. (2012) çalışmasında kullanılan hesaplamalardan yola çıkılarak, 2012 yılında altın stokunda 136 tonluk bir azalış olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık, altın üretiminin geçen yılki düzeylerini koruduğu varsayımı altında, 2013 yılının ilk altı aylık döneminde altın stokundaki artışın yaklaşık 120 ton olduğu tahmin edilmektedir (Grafik 2). Diğer taraftan, altın ithalatı ile altın fiyatları beraber değerlendirildiğinde, altın fiyatlarındaki gerilemeyle ithalattaki artışın önemli ölçüde belirginleştiği, fiyat düşüşlerinin kesintiye uğraması ile altın ithalatının da yavaşlamaya başladığı gözlenmektedir (Grafik 2).

Grafik 2: Uluslararası Altın Fiyatları ve Türkiye'nin Altın İthalatı

Kaynak: İAB.

Sonuç olarak, 2013 yılı ikinci çeyreğinde altın ithalatının tarihi yüksek düzeyde gerçekleşmesi gündemdeki tartışma konularından birini oluşturmuştur. Söz konusu hızlı artışın önceki dönemde gerçekleştirilen ihracata bağlı olduğu düşünülmektedir. Nitekim, uluslararası fiyatların gerilemesi altın stokunda son dönemde meydana gelen düşüşün telafi edilmesine olanak tanımış ve buna yönelik alımları artırmıştır. Bu çerçevede, altın fiyatlarının toparlanma eğilimi göstermesi ile birlikte önümüzdeki dönemde altın ithalatının gerilemesinin muhtemel olduğu değerlendirilmektedir.

Kaynakça:

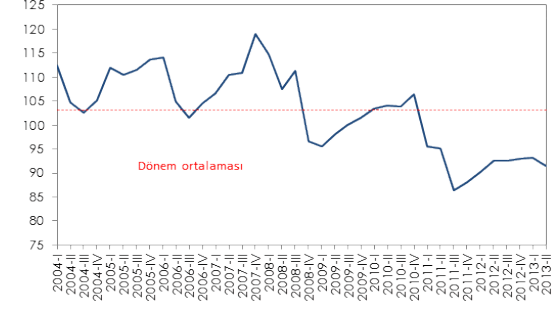
Aktaş, Z., A. Aldan, F. Aydın, İ. Bozok, B. Kanlı. (2012). *Türkiye'de Altın: Dış Ticaret, Cari İşlemler Dengesi ve Büyüme Üzerine Etkisi*, TCMB Ekonomi Notları, 2012-29.

1.3 Küresel Konum

Dünya Ticaret Örgütü verilerine göre Dünya ihracatının zayıf seyri 2013 yılının ikinci çeyreğinde de devam etmiştir. Yıllıklandırılmış verilere göre Dünya ihracatı bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla yüzde 0,4 artarken, bir önceki çeyreğe kıyasla yüzde 3,0 azalmıştır.

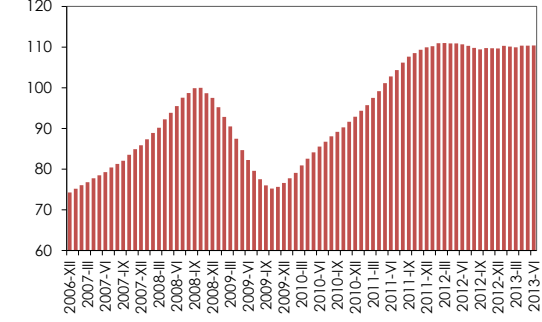
Bu dönemde Türkiye'nin Dünya ithalatındaki payı yüzde 1,43 ve Dünya ihracatındaki payı 0,93'tür. Böylece Türkiye'nin Dünya ihracat ve ithalatındaki payları arasında fark yüzde 0,50 olmuştur. 2011 sonlarında yüzde 0,59'a kadar yükselen bu fark 2013 başlarında yüzde 0,44'e kadar düşmüş, fakat 2013 yılında ise istikrarlı bir şekilde yükselmiştir.

Grafik 10. Reel Efektif Döviz Kuru
(gelişmekte olan ülkelere karşı, TÜFE bazlı, 2003=100)

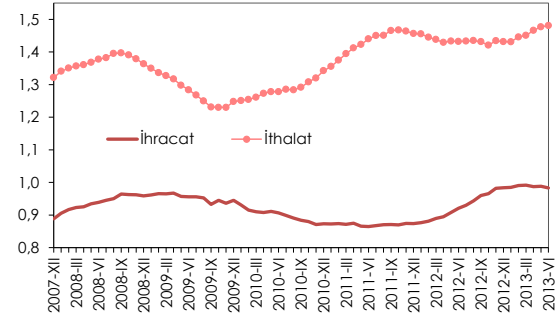
Kaynak: TCMB.

Grafik 11. Dünya İhracatı
(12 aylık birikimli, 2008:10=100)

Kaynak: DTÖ.

Grafik 12. Türkiye'nin Dünya Ticareti İçindeki Payı
(yüzde)

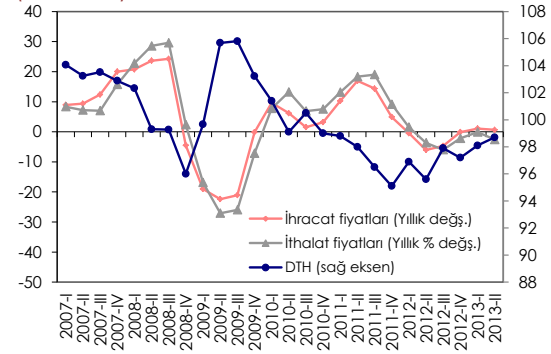
Kaynak: DTÖ.

1.4 Dış Ticaret Hadleri

2013 senesinin ikinci çeyreğinde ihracat fiyatları artarken, ithalat fiyatları gerilemiştir. 2013 senesinin ikinci çeyreğinde ihracat fiyatları geçen senenin aynı dönemine göre yüzde 0,7 yükselirken, ithalat fiyatları yüzde 2,9 düşmüş, böylece dış ticaret hadleri 0,6 puan yükselmiştir.

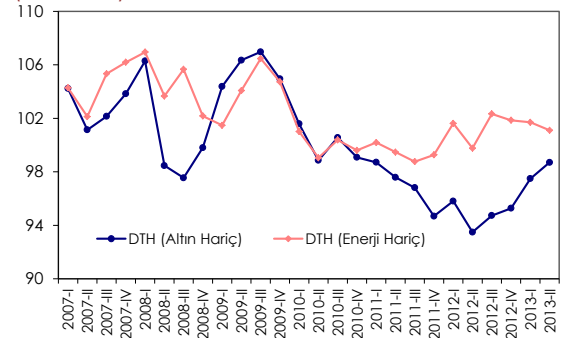
Altın hariç incelendiğinde, dış ticaret hadlerindeki iyileşme daha belirgin olmuştur. 2013 yılının ikinci çeyreğinde altın hariç dış ticaret hadleri yıllık olarak yüzde 1,8 oranında iyileşirken, enerji hariç incelendiğinde dış ticaret hadlerinin sabit kaldığı gözlenmektedir.

Grafik 13. Dış Ticaret Hadleri
(2010=100)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 14. DTH ve Enerji Hariç DTH
(2010=100)

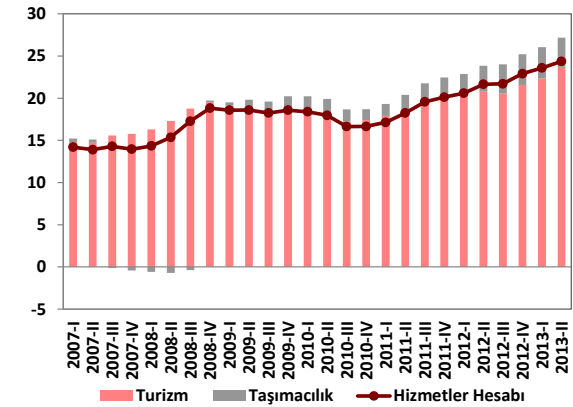

Kaynak: TÜİK.

1.5 Hizmetler Hesabı

Cari işlemler dengesinin dış ticaretten sonra en önemli belirleyicisi olan Hizmetler kalemi, yılın ikinci çeyreğinde cari dengeye yaptığı olumlu katkıyı artırarak devam ettirmiştir. Turizm gelirlerinin 2013 ikinci çeyreğinde, geçen yılın aynı dönemine göre ortalama harcama tutarının iyileşmesinin etkisi ile yüksek performansını koruması, benzer şekilde turizm sektörüne bağlı diğer taşımacılık gelirlerinin hızlı artış eğilimini sürdürmesi, cari açığa olumlu katkı yapan önemli bir faktör olmuştur.

Grafik 15. Hizmetler Hesabı, Turizm ve Taşımacılık
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

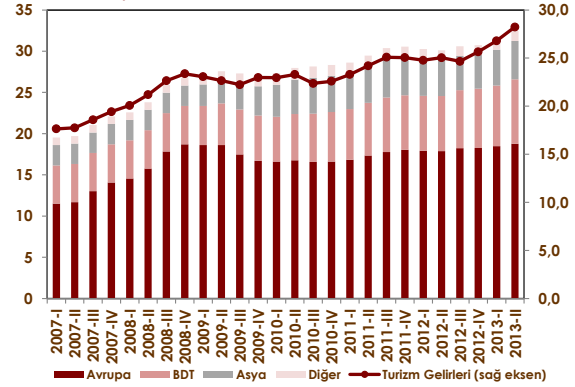
Turizm gelirlerinde 2012 yılının son çeyreğinde ortaya çıkan artış eğilimi, bu yılın ikinci çeyreğinde de devam etmiştir. 2013 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre turizm gelirlerinde yüzde 23,2, turizm giderlerinde ise yüzde 4,7 oranında artış gözlenmiştir. Sonuç olarak, 2013 yılının ikinci çeyreğinde net turizm gelirleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 27,4 artarak 6,4 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Öte yandan turist sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 13,2 oranında artış göstermiştir. Ülke grupları olarak bakıldığında, ikinci çeyrekte geçen yılın aynı dönemine göre oransal olarak en büyük artış Asya ve Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinden gelen turist sayısında gerçekleşmiştir.

2013 yılı ikinci çeyreğinde, yabancı ziyaretçilerin ülkemizde gerçekleştirdiği ortalama harcama tutarı yükselmiştir. Verilere bakıldığında, yabancı ziyaretçilerin ortalama harcama tutarının geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 11,5 artarak 683 ABD doları, yurt dışında ikamet eden vatandaşlarımızın ortalama harcamasının ise yüzde 1,3 azalarak 1.085 ABD doları düzeyinde gerçekleştiği gözlenmiştir.

Taşımacılık gelirlerinde, yılın ilk çeyreğindeki düşüşe nazaran ikinci çeyrekte kuvvetli bir toparlanma gözlenmiştir. 2013 yılı ikinci çeyreğinde, taşımacılık hizmet gelirlerinin bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 1,8, giderlerin de yüzde 13,9 oranında artması sonucu net taşımacılık geliri yüzde 26 düşüş göstermiştir. Bu düşüşteki en büyük etken, net navlun gelirlerinde gözlenen yüzde 41,5 oranındaki azalış olmuştur. Bilet ve yiyecek-içecek hizmet gelirlerinden oluşan net diğer taşımacılık gelirlerinde ise yüzde 2,1 oranında artış gerçekleşmiştir. Bu dönemde ithalat taşımacılığında yabancıların payının bir önceki döneme göre 4,6 puan azalarak yüzde 55,3 düzeyinde gerçekleştiği gözlenmiştir.

Grafik 16. Türkiye'ye Gelen Turistlerin Ülke Dağılımı ve Turizm Gelirleri

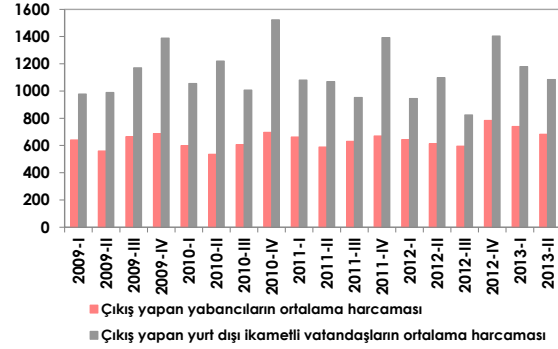
(sol eksen: yıllıklandırılmış, milyon kişi; sağ eksen: milyar ABD doları)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 17. Ortalama Harcama

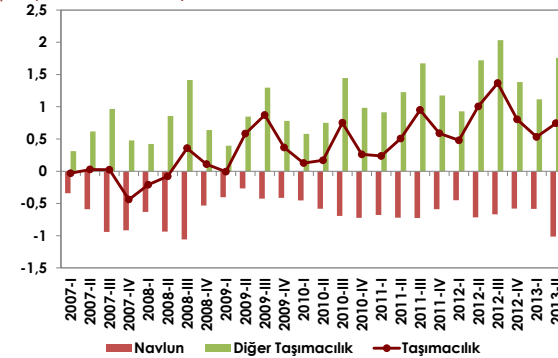
(ABD doları/k kişi)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 18. Taşımacılık ve Alt Kalemleri

(milyar ABD doları)

Kaynak: TÜİK, TCMB.

1.6 Gelir Hesabı

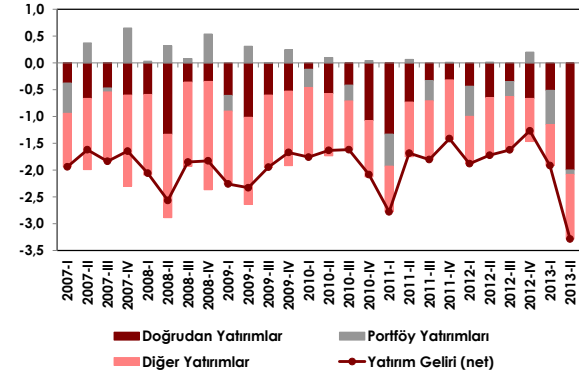
2013 yılı ikinci çeyreğinde gelir hesabını oluşturan tüm alt kalemlerde net çıkış gerçekleşmiştir. Gelir dengesinden kaynaklanan net çıkışlar, 2013 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 89,0 artarak 3,4 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu çıkışta en büyük paya sahip olan yatırım geliri kalemi altında yer alan doğrudan yatırımlar ve diğer yatırımlardaki çıkışlar geçen yılın aynı dönemine göre artarak sırasıyla 2,0 milyar ABD doları ve 1,2 milyar ABD doları olmuştur. Bu dönemde portföy yatırımlarında ise geçen yılın aynı dönemdeki sınırlı net girişe nazaran 82 milyon ABD doları net çıkış gözlenmektedir.

Gelir dengesi kaleminde görülen dalgalanmalar, cari işlemler dengesini zaman zaman önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Gelir dengesinin en önemli bileşeni olan diğer yatırımlar ile uluslararası faiz oranları arasındaki ilişki de bu çerçevede önem arz etmektedir (Kutu 3).

1.7 Cari Transferler

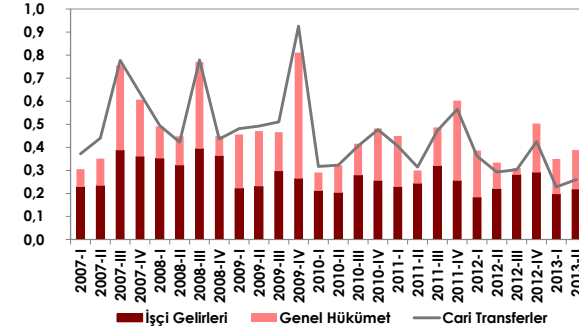
Cari transferlerden kaynaklanan net girişler, yılın ilk çeyreğinde 2005 yılı sonrası en düşük seviyesine ulaşmış, ancak izleyen dönemde bir toparlanma gözlenmiştir. Cari transferler, 2013 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 11,3 azalışla 260 milyon ABD doları tutarında net giriş kaydetmiştir. Bu azalıştaki en büyük etken, ülkelerarası hibelerin yer aldığı genel hükümet kaleminde gözlenen yüzde 49,1 oranındaki artışa rağmen, diğer sektörler altında yer alan diğer transferler kalemindeki yüzde 212,2 oranındaki azalış olmuştur.

Grafik 19. Yatırım Geliri (net) Kompozisyonu
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 20. Cari Transferler ve İşçi Gelirleri
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Kutu 3

Yatırım Geliri Dengesi ile Uluslararası Faiz Oranları

Türkiye’de cari işlemler dengesinin temel belirleyicisi mal ve hizmet ticareti dengesi olup, cari transferler ve gelir dengesi kalemleri cari işlemler hesabının görece olarak küçük bir oranını oluşturmaktadır. Ancak, zaman zaman gelir dengesi kaleminde görülen dalgalanmalar, cari işlemler dengesini önemli ölçüde etkileyebilmektedir.

Türkiye’nin ödemeler dengesi istatistiklerindeki gelir dengesi ihmal edilebilir düzeydeki ücret ödemeleri ile yatırım gelirlerinden oluşmaktadır. Yatırım gelirleri ise, doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları ve diğer yatırımlardan kaynaklanan net gelir/gideri ifade etmektedir. 1984 yılı verisinden itibaren mevcut bulunan Türkiye’nin ödemeler dengesi yıllık ayrıntılı sunum tablosu incelendiğinde, yatırım geliri dengesinin her yıl açık verdiği ve net yatırım geliri dengesinin en önemli bileşeninin, doğrudan yatırım ve portföy yatırımları dışındaki diğer finansal varlık ve yükümlülüklerle (kredi ve mevduat) ile ilgili gelir ve giderlerin (faiz) kaydedildiği diğer yatırımların olduğu gözlenmektedir. Bu noktadan hareketle, bu kutuda gelir dengesinin bileşenlerinden diğer yatırımlar ile uluslararası faiz oranları arasındaki ilişki incelenmektedir.

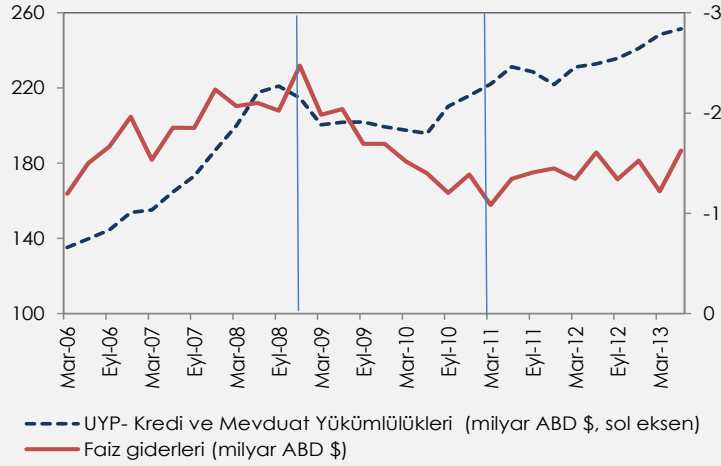
Diğer yatırımlar dengesinin açık vermesinde belirleyici olan faiz giderleri kaleminin büyüklüğü, Uluslararası Yatırım Pozisyonu / Yükümlülükler / Diğer Yatırımlar kalemi altında yer alan kredi ve mevduat gelişmeleri ile paralellik arz etmesi beklenmektedir. Ancak söz konusu faiz giderleri kalemi ile uluslararası faizler arasındaki ilişkinin gözlenmesinde bazı güçlükler ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, faiz giderlerindeki değişimin bir kısmı söz konusu kalemlerin stok değerlerindeki değişimden kaynaklanmaktadır. İkinci olarak da, bankamız ağ sayfasında aylık olarak yayımlanmakta olan Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu istatistikleri, özel sektörün yurtdışından sağladığı uzun vadeli kredi borcunun yaklaşık yarısının sabit faizli olduğuna işaret etmektedir. Daha detaylı bilgi vermek gerekirse, Temmuz 2013 tarihli en güncel veriler ABD doları cinsinden borç stokunun yüzde 50,7’sinin, Euro cinsinden borç stokunun ise yüzde 42,1’inin sabit faizli olduğunu göstermektedir.¹ Son olarak da, ilgili dönemlerdeki borç stokuna ilişkin faiz ödemelerinin hangi sıklıkla gerçekleştiği ve bu sıklığın zaman içinde değişip değişmediği de analiz açısından önem arz etmektedir.

Grafik 1 ve Grafik 2’de faiz giderleri uluslararası para piyasası faiz oranı ve kredi stoku ile birlikte üç aylık frekansta gösterilmektedir. Kullanılan faiz oranı ölçütü, 12-aylık ABD doları LIBOR faizine EMBI+TR endeksinin eklenmesiyle oluşturulmuştur. Grafikler, 2006 sonrası gelişmelerinin üç alt dönemde incelenebileceğine işaret etmektedir: İlk alt dönem, 2006 yılından 2008 yılı sonuna kadar olan dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde faiz oranı sınırlı bir gerileme sergilerken, faiz giderleri, borç unsurlarındaki artışa paralel olarak yükselmiştir. İkinci alt dönem, 2009 yılı başından

¹ Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu İstatistikleri, Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Uzun Vadeli Kredi Borcu (Temmuz 2013), Tablo 10 ve Tablo 11, www.tcmb.gov.tr.

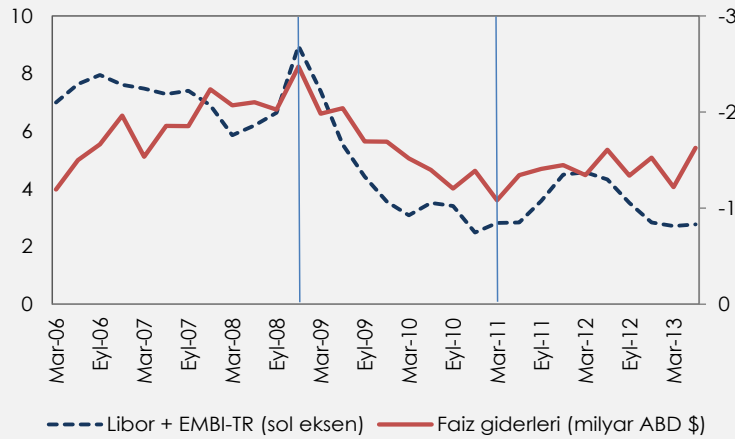
2011 yılı ilk çeyreğine kadar süren zaman dilimini kapsamaktadır. Bu alt dönemde borç yaratan unsurlar önce bir miktar düşüş göstermiş, ardından yeniden küresel kriz öncesi seviyelerine yükselmiştir. Ancak bu alt dönemde uluslararası faizlerdeki hızlı düşüş sonucu faiz giderleri önemli ölçüde azalmıştır. Üçüncü dönem ise 2011 yılı ikinci çeyreğinden, 2013 yılı ikinci çeyreğine kadar olan dönemi kapsamaktadır. Bu alt dönemde uluslararası faizler geçici bir artış sergilemiş ve ardından eski değerlerine geri dönmüştür. Borç unsurları ise bu dönemde ılımlı bir artış sergilemiştir. Bu iki gelişme ışığında faiz giderlerinde bir miktar artış gerçekleşmiştir.

Grafik 1. Kredi Stoku ve Yatırım Giderleri*

Kaynak: TCMB.

Grafik 2. Uluslararası Faizler ve Yatırım Giderleri*

*Faiz giderleri ters çizilmiştir.

Kaynak: TCMB, JP Morgan.

Kısaca değerlendirmek gerekirse; genel olarak faiz giderleri ile uluslararası faiz oranlarının birlikte hareket ettiği ancak, faizlerin arttığı dönemlerde faiz giderlerindeki artışın sınırlı olduğu gözlenmektedir. Özel sektörün yurt dışı borçlanmalarının önemli bir kısmının sabit faizli borçlanmalardan oluşmasının, faiz giderlerinin faiz değişimlerine duyarlılığını sınırlayan en önemli neden olduğu değerlendirilmektedir.

2013 yılı ikinci çeyreğinde artan cari açık ile birlikte, sermaye girişlerinin gerilemesi ikinci çeyrekte rezerv varlıkların azalmasına neden olmuştur. Ödemeler dengesi finans hesaplarına ana başlıklar itibarıyla bakıldığında, 2013 yılı ikinci çeyreğinde doğrudan yatırımların payı azalmaya devam ederken, portföy tarafında uzun bir süredir devam eden güçlü girişler “Fed” etkisi ile dönemin sonunda çıkış yönüne dönmüştür. Diğer yatırım girişleri ise yükümlülük ayağında yer alan mevduat girişlerinin yüksek seyrini korumasına rağmen, özellikle bankaların kısa vadeli kredi kullanımlarının azalmasının da etkisi ile bir önceki çeyreğe göre gerilemiştir.

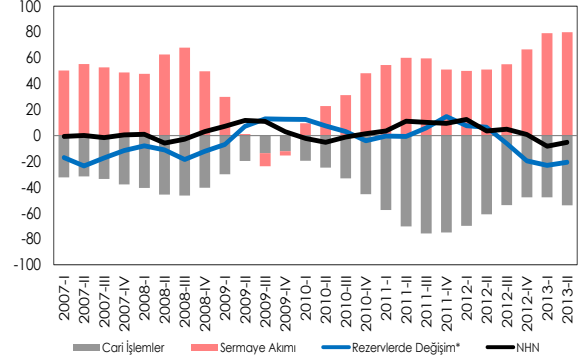
2013 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre finansman ihtiyacı 8,7 milyar ABD doları artarak 33,1 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde, cari transferler hariç cari işlemler açığı 6,2 milyar ABD doları artarken, diğer sektörlerin uzun vadeli kredi geri ödemesinden kaynaklanan finansman ihtiyacı da 4,7 milyar ABD doları artış göstermiştir.²

Borç senetleri ve mevduat yükümlülüklerindeki artışa paralel olarak, borç yaratan finansman kaynaklarında bir önceki yılın aynı çeyreğine göre artış görülürken, borç yaratmayan yükümlülüklerin toplam yükümlülükler içindeki payı azalmıştır. 2013 yılının ikinci çeyreğinde borç yaratan finansman kaynakları 19,2 milyar ABD doları, borç yaratmayan finansman kaynakları ise 2,2 milyar ABD doları artış göstermiştir.³

2 Bakınız ek tablolar, “Dış Finansman İhtiyacı ve Finansman Kaynakları”.

3 Bakınız ek tablolar, “Ödemeler Dengesi Borç Yaratan ve Borç Yaratmayan Akımlar”.

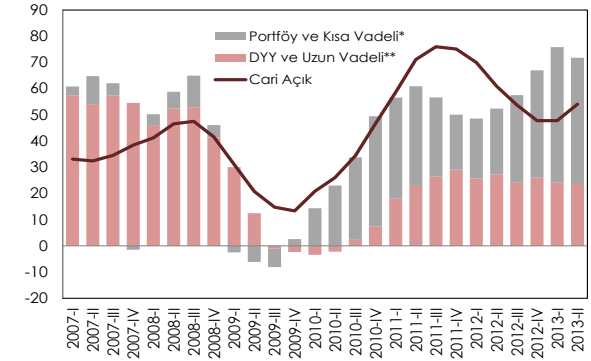
Grafik 21. Cari İşlemler Hesabı ve Net Sermaye Girişleri (yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

* Rezerv değişimi, ödemeler dengesi tablosundan resmi rezervlerin yanı sıra, bankalar ve diğer sektörün efektif ve mevduat varlıklarının toplamından oluşmaktadır. Eksi rakam rezerv artışını, artı rakam ise azalışı ifade etmektedir.

Grafik 22. Cari İşlemler Hesabı ve Finansmanı (yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

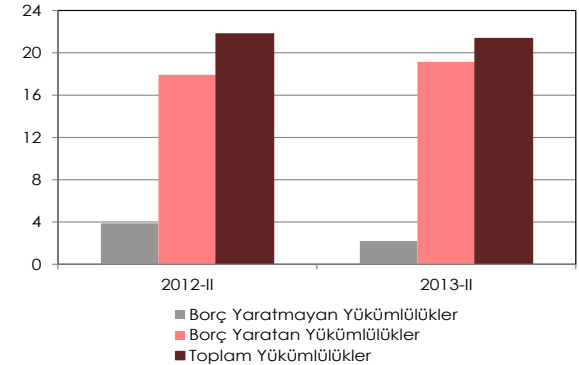

Kaynak: TCMB.

* Hisse senetleri, hükümetin yurtiçi borç senetleri, bankalar ve diğer sektörlerin kısa vadeli kredileri ile bankalardaki mevduat kaleminin toplamından oluşmaktadır.

** Uzun vadeli sermaye hareketleri, bankalar ve diğer sektörlerin uzun vadeli net kredileri ile bankalar ve Hazine'nin yurtdışına ihraç ettikleri tahvilleri kapsamaktadır.

Grafik 23. Finans Hesapları Altında Dış Borç Yaratan ve Yaratmayan Yükümlülükler (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

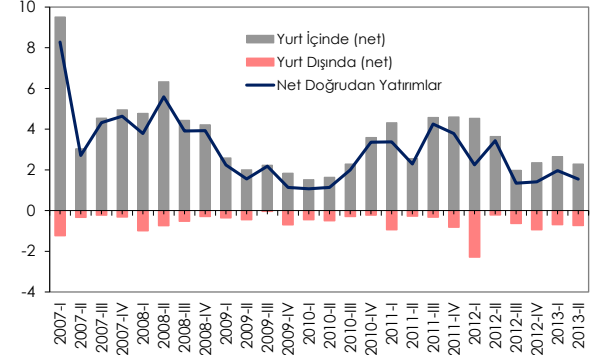
2.1 Doğrudan Yatırımlar

Doğrudan yatırım girişlerinde en önemli paya sahip Euro bölgesinde ekonomik sorunların devam etmesi nedeniyle bu bölgeden ülkemize gelen doğrudan yatırımlarda görülen düşüş, yılın ikinci çeyreğinde de doğrudan yatırımlarda süregelen yavaş seyrin temel nedenini oluşturmuştur. Net doğrudan yatırım kalemi geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 54,9 azalarak 1,5 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir.

2013 yılının ikinci çeyreğinde, yurt içine yapılan doğrudan yatırımlar 2,3 milyar ABD doları tutarında gerçekleşmiş; bu yatırımlarda finans ve sigorta sektörüne yapılan yatırımlar ile elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım alanlarında yapılan yatırımlar etkili olmuştur. Doğrudan yatırım girişlerinde en önemli paya sahip Euro bölgesi ülkelerinde ekonomik sorunların süregelmesiyle, gelen doğrudan yatırımlarda durgun seyrin yılın ikinci çeyreğinde de devam etmektedir. Bu çeyrekte, Avrupa'dan gelen yatırımların toplam yatırımlardaki payı yüzde 66,3'e düşerken, Asya ülkelerinin toplamdaki payı yüzde 30,9'a yükselmiştir.

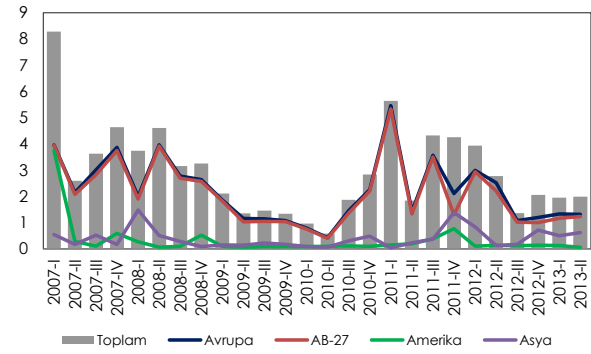
2012 yılındaki tarihi yüksek seviyeleri sonrası yurt dışına yapılan doğrudan yatırımlar, 2013 yılı ikinci çeyreğinde son iki çeyrekteki yatay seyrini sürdürmüştür. Söz konusu yatırımlar, bu çeyrekte 0,7 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşirken, Avrupa ülkelerinin payı yüzde 46,3'e düşmüş, Asya ülkelerinin payı ise yüzde 32,6'ya yükselmiştir.

Grafik 24. Doğrudan Yatırımlar
(milyar ABD doları)

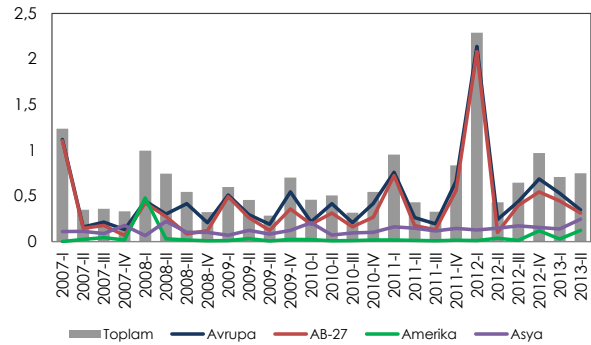
Kaynak: TCMB.

Grafik 25. Yurt İçindeki Doğrudan Yatırımlar - Coğrafi Dağılım
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 26. Yurt Dışındaki Doğrudan Yatırımlar - Coğrafi Dağılım
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

2.2 Portföy Yatırımları

Kriz sonrası küresel ölçekte artan likidite, risk iştahındaki yükseliş ile beraber gelişmekte olan ülkelere yönelmiş ancak, bu eğilim gelişmiş ülkelerin finansal piyasalarında görülen toparlanmanın belirginleşmesi ile birlikte 2013 yılı ilk çeyreğinde gerilemeye başlamıştır. Nisan ayı içinde ikinci not artırımının da etkisi ile rekor düzeye ulaşan portföy girişleri Mayıs ayında hızla azalmış, Haziran ayında ise uzun bir aradan sonra ilk kez aylık bazda çıkış yönlü gerçekleşmiştir. Öte yandan, Türkiye gelişmekte olan ülkeler içinde, portföy girişleri ve çıkışları açısından bu dönemde de pozitif yönde ayrışmaya devam etmiştir. Nitekim, gelişmekte olan ülkelere yönelen portföy akımlarında Türkiye'nin aldığı pay, 2013 yılı ikinci çeyreğinde artmaya devam etmiştir. Bu dönemde Türkiye'nin risk priminin, Gelişen Piyasalar Tahvil Endeksi (EMBI+) ortalama risk priminin altında kaldığı ancak her iki risk priminin de Haziran ayı sonuna doğru artış gösterdiği görülmektedir.

Portföy girişleri azalırken yatırım yapılan araçların vade yapısında bir önceki çeyreğe göre kötüleşme olmamıştır. Yılın ikinci çeyreğinde bankaların yurt dışında tahvil ihracılarının bir miktar azalarak 2,3 milyar ABD doları seviyesine indiği gözlenmektedir. Bu çeyrekte diğer sektörlerde yurt dışında 2,5 milyar ABD doları seviyesinde tahvil ihracı gerçekleşmiştir.

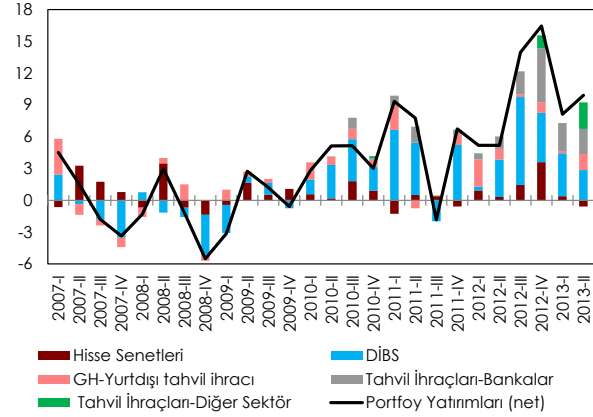
Diğer taraftan, Genel Hükümet'in yurt dışında tahvil ihracı 1,5 milyar ABD doları tutarında gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler neticesinde, DİBS kaynaklı net girişler 2,9 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşirken, hisse senedi piyasasında 0,6 milyar ABD doları tutarında çıkış kaydedilmiştir. Bunun yanı sıra, 2013 yılının ikinci çeyreğinde yurt dışı yerleşikler, yurt içinde ihrac edilen borç senetleriyle ilgili olarak, sırasıyla bankalardan 90 milyon ABD doları, diğer sektörlerden 11 milyon ABD doları değerinde net alım gerçekleştirmişlerdir.

Grafik 27. İkincil Piyasa Getiri Farkları ve Türkiye'nin Görel Durumu (baz puan)

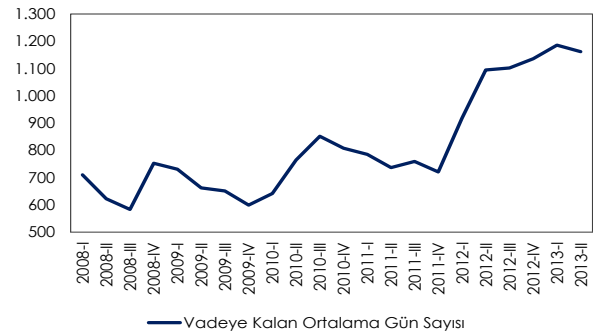
Kaynak: JP Morgan.

Grafik 28. Portföy Yatırımları - Yükümlülükler (milyar ABD doları)

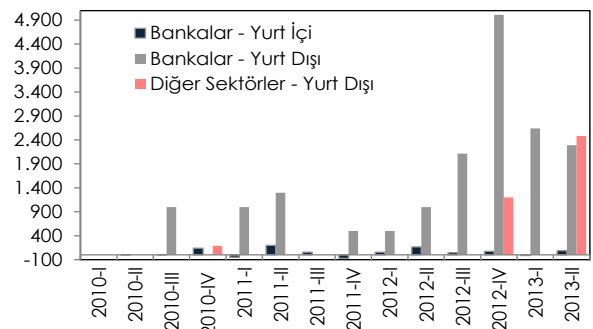
Kaynak: TCMB.

Grafik 29. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki DİBS'lerin Vade Yapısı (ağırlıklılandırılmış piyasa değeri, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 30. Bankalar ve Diğer Sektörlerin Borçlanma Senetleri (milyon ABD doları)

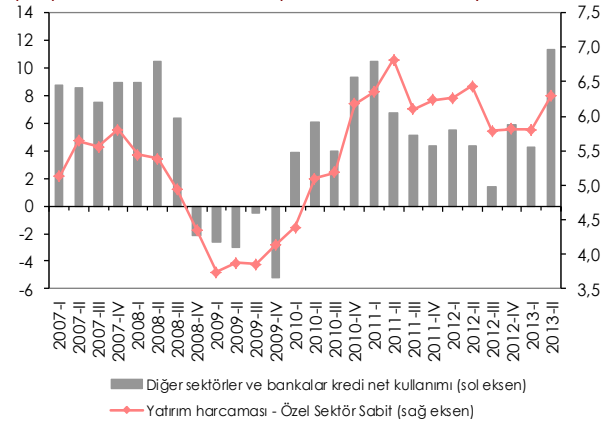
Kaynak: TCMB.

2.3 Krediler ve Mevduat

Gerek bankacılık sektörünün gerek diğer sektörlerin yurt dışından kredi türü borçlanmalarında, 2013 yılı ikinci çeyreğinde, arz yönlü bir kısıt gözlenmemektedir. 2013 yılının ikinci çeyreğinde bankaların kredi cinsi borçlanmalarında uzun vadeli borçlanmaya ağırlık verdikleri görülmektedir. Bu dönemde bankalar kısa vadeli kredilerde net kullanıcı konumlarını sürdürmeye devam etmişler, uzun vadeli kredilerde ise bir önceki çeyrekte gözlenenin aksine net geri ödeyici konumundan net kullanıcı konumuna geçmişler ve net bazda 2,7 milyar ABD doları uzun vadeli kredi kullanmışlardır. Bankaların toplam dış borç çevirme oranı ikinci çeyrekte azalarak yüzde 107 düzeyinde gerçekleşmiştir. Ancak bankaların tahvil cinsi borçlanmaları da dahil edildiğinde, bankacılık sektörü toplam borç çevirme oranının yüzde 111 seviyesine yükseldiği görülmektedir.

Diğer sektörün temelde yatırımların finansmanı için kullandığı yurt dışından uzun vadeli krediler yılın ikinci çeyreğinde -net bazda- çıkış yönlü olmuştur. Ancak, daha önce de bahsedildiği üzere, diğer sektör bu çeyrekte yurt dışında yüksek tutarlarda tahvil ihracı gerçekleştirmiştir. İlgili sektörler bu dönemde uzun vadeli kredilerde 1,9 milyar ABD doları net geri ödeme gerçekleştirmiştir. Borç çevirme oranları değerlendirildiğinde, diğer sektörlerin 2013 yılının ikinci çeyreğinde uzun vadeli dış borç çevirme oranının yüzde 104,1'den yüzde 81,7'ye düştüğü görülmektedir. Tahvil ihracı da dahil edildiğinde diğer sektörün borç çevirme oranı 2013 yılının ikinci çeyreği için yüzde 104'e çıkmaktadır.

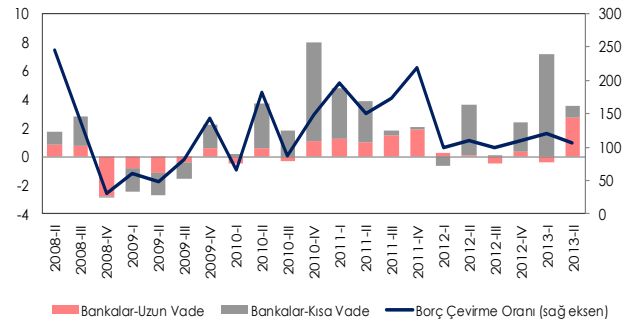
Grafik 31. Uzun Vadeli Net Kredi Kullanımı* ve Diğer Sektörlerin Yatırım Harcamaları
(milyar TL, 1998=100, 32 sayılı Karar etkisi dâhil)

* Bankaların yurt içine açtıkları yabancı para cinsinden krediler dâhildir.

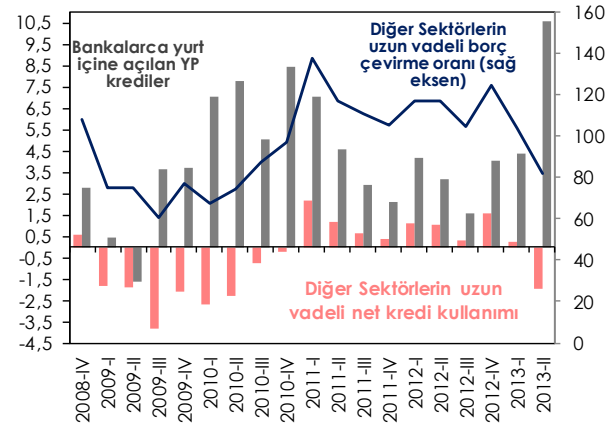
Kaynak: TCMB.

Grafik 32. Bankaların Uzun ve Kısa Vadeli Net Kredi Kullanımı (milyar ABD doları) ve Toplam Borç Çevirme Oranı (yüzde)

Kaynak: TCMB.

Grafik 33. Bankalarca Yurt İçine Açılan YP Kredileri - Diğer Sektörlerin Uzun Vadeli Net Kredi Kullanımı (milyar ABD doları) ve Uzun Vadeli Borç Çevirme Oranı (yüzde)

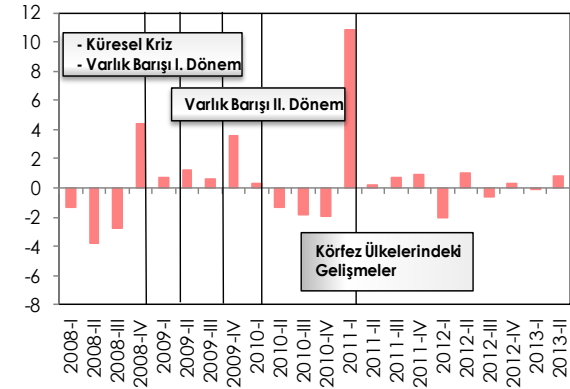
Kaynak: TCMB.

Yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışındaki bankalarda bulunan mevduatları, ödemeler dengesi tablosunda “Finans Hesapları / Diğer Yatırımlar / Efektif ve Mevduat / Diğer Sektörler” kalemine kaydedilmektedir. Özellikle kriz zamanlarında bu hesaplarda ortaya çıkan hareketlenmeler, ödemeler dengesi istatistiklerinde sermaye hareketlerinin önemli bir belirleyicisi durumuna gelmişken, kriz dışındaki zamanlarda bu hesaplarda birikim gözlenmektedir. 2013 yılı ikinci çeyreği için gösterge niteliğindeki veriler 795 milyon ABD dolarlık bir artışa işaret etmektedir.

Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın Merkez Bankası nezdindeki döviz hesaplarına uygulanan faizlerin düşürülmesi neticesinde, bu hesaplarda son dönemlerde görülen dikkat çekici azalış devam etmektedir. Uzun vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları (KMDTH) ile süper döviz hesaplarına (SDTH) uygulanan faiz oranı son olarak 2012 yılı Ekim ayında düşürülmüştür. Bu hesaplarda gözlenen en yüksek tutarlı çıkış 2012 yılında gerçekleşmiş olup, 2013 yılının ikinci çeyreğinde 0,3 milyar ABD doları tutarında net çıkış gerçekleşmiştir.

Bankaların Türk lirası zorunlu karşılıklarının belirli bir yüzdesini döviz ve altın cinsinden tesis edebilmelerini sağlayan uygulamanın yarattığı maliyet avantajının da etkisiyle, yurt dışında yerleşik kişi ve bankaların yurt içi bankalardaki mevduatları 2013 yılının ilk çeyreğinde artış göstermişti. Yurt içi bankalardaki mevduat, 2013 yılının ikinci çeyreğinde de artmaya devam ederek 5,2 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşirken, bu tutarın 3,9 milyar ABD doları yabancı para mevduatlardan oluşmuştur.

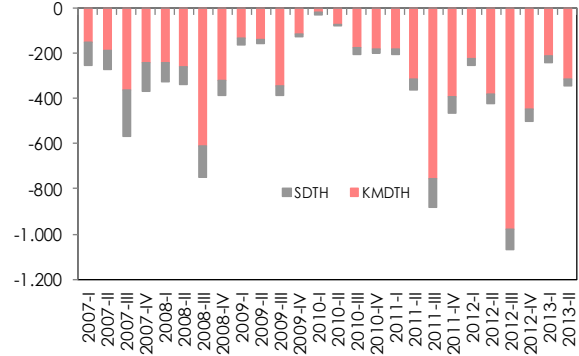
Grafik 34. Diğer Sektörlerin Yurt Dışı Mevduatı
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

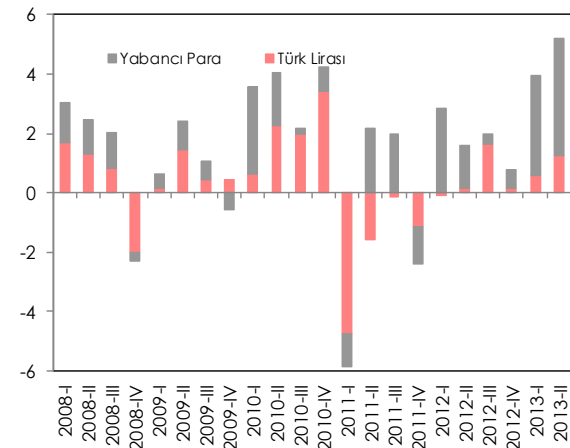
(+): Yurt dışı mevduat azalışı, (-): Yurt dışı mevduat artışı

Grafik 35. KMDTH ve Süper Döviz Hesapları
(milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 36. Yurt Dışında Yerleşik Bankaların Yurt İçinde Yerleşik Bankalardaki Mevduatı - YP ve TL Dağılımı
(milyar ABD doları)

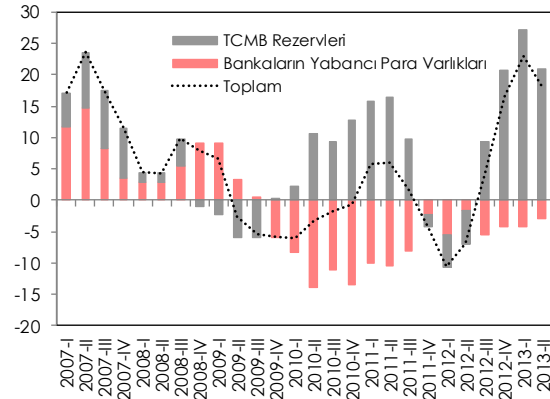
Kaynak: TCMB.

Nisan ayındaki yüksek sermaye girişleri nedeniyle önemli oranda artan resmi rezervler, diğer aylarda sermaye girişlerinin azalması ile birlikte Merkez Bankası'nın döviz piyasalarında gerçekleştirdiği satış yönlü müdahalelerin de etkisi ile dönem genelinde sınırlı bir düşüş göstermiştir. Bu çeyrekte ödemeler dengesi tablosundaki resmi rezervlerde 0,6 milyar ABD doları düşüş kaydedilmiştir. Bu yılın ikinci çeyreğinde, Merkez Bankası'nca ihracatçılara kullanılan reeskont kredilerinin geri dönüşleri ve Hazine'nin Nisan ayında yurt dışında yaptığı tahvil ihracı rezerv girişlerinde etkili olurken, bankaların Merkez Bankası nezdinde tuttukları mevduatlardaki düşüş, Merkez Bankası'nın Haziran ayında bankalara yaptığı döviz satışı ve Mayıs ayında IMF'ye yapılan borç ödemesi rezervlerde başlıca çıkışları oluşturmuştur.

Rezervlerdeki azalış eğilimi sonucunda TCMB rezervleri, 2013 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yüzde 3,3 azalarak 122,6 milyar ABD dolarına gerilemiştir. Haziran ayı itibarıyla bankalarca Merkez Bankası'nda tesis edilen döviz ve altın cinsinden zorunlu karşılıkların brüt uluslararası rezervlerde oranı % 55 seviyesinde gerçekleşmiştir (Kutu 4). Öte yandan, bu yılın Haziran ayı itibarıyla, orijinal vadesine bakılmaksızın vadesine 1 yıl ve daha az kalmış dış borç verisi kullanılarak hesaplanan "kalan vadeye göre kısa vadeli dış borç (KVDB)", bir önceki çeyrek sonuna göre yüzde 6,0'lık artışla 165,2 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, rezerv yeterlilik göstergelerinden biri olarak kabul edilen uluslararası rezervlerin "kalan vadeye göre KVDB stoku"na oranı yüzde 83 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yurt dışı şube ve iştirakler hariç tutulduğunda ise söz konusu oran yüzde 102 olarak hesaplanmaktadır.

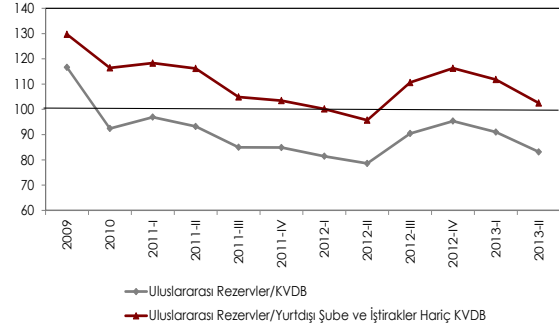
Bir önceki yılın ikinci çeyreğinde yüksek miktarda açık veren Net Hata ve Noksan (NHN) kalemi, bu yılın ikinci çeyreğinde de yaklaşık 1,0 milyar çıkış kaydetmiştir. Yıllık bazda bakıldığında, ikinci çeyrekte kümülatif NHN'nin -5,2 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleştiği ve toplam döviz gelirlerine oranının da yüzde -2,4'e yükseldiği görülmektedir.

Grafik 37. Uluslararası Rezervler
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

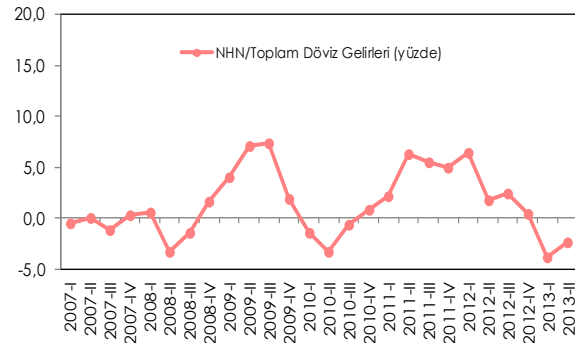
Kaynak: TCMB.
Not: (+) artış; (-) azalış

Grafik 38. Uluslararası Rezervlerin Kalan Vadeye Göre KVDB Stokuna Oranı (yüzde)

Kaynak: TCMB.

Grafik 39. Net Hata Noksanın Toplam Döviz Gelirlerine Oranı
(yıllıklandırılmış, yüzde)

Kaynak: TCMB.

Kutu 4

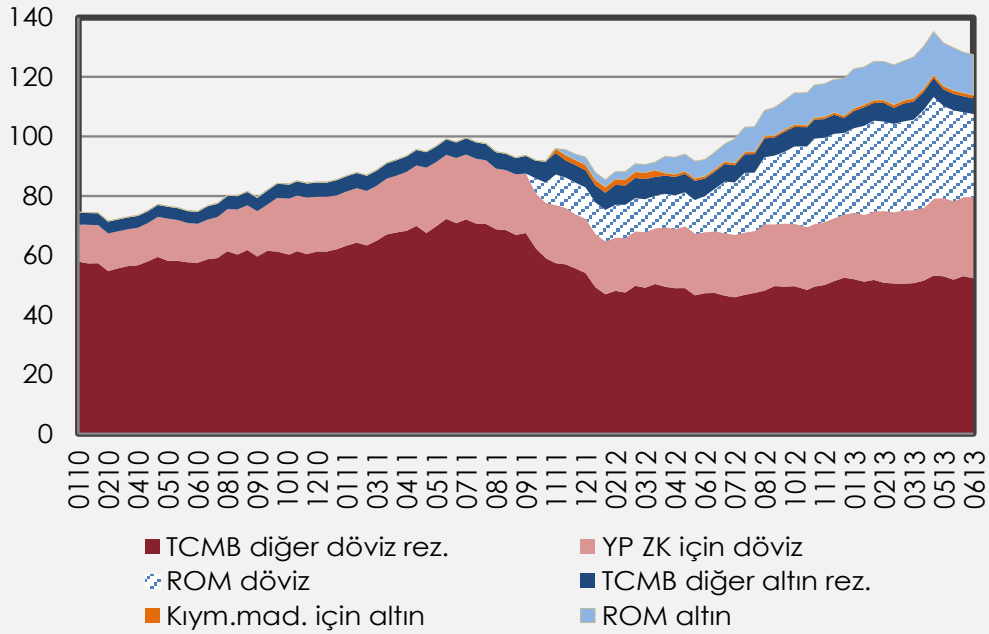
ROM Uygulaması ve Uluslararası Rezervlerdeki Yapısal Değişim

Uluslararası rezerv varlıklar, uluslararası ödeme ve likidite aracı olmalarının yanı sıra ödemeler bilançosu istatistiklerinin de temel bir bileşeni ve ülkenin dış ödemelerinin finansmanı açısından önemli bir kalemdir. Beşinci Ödemeler Dengesi El Kitabı'nda yer alan tanıma göre uluslararası rezerv varlıklar; altın, Özel Çekme Hakları, IMF rezerv pozisyonu, döviz cinsinden varlıklar (mevduat ve menkul kıymetler) ve diğer rezerv varlıklarından oluşmaktadır.

Merkez Bankası (TCMB) sermaye hareketlerindeki aşırı oynaklığın finansal istikrar üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlandırmak, döviz rezervlerini güçlendirmek ve bankalara likidite yönetimlerinde daha fazla esneklik sağlamak amacıyla, 2011 yılının Eylül ayından itibaren Rezerv Opsiyonu Mekanizması (ROM) adıyla bankalara Türk lirası zorunlu karşılıkların belli bir bölümünü yabancı para cinsinden tesis etme imkânı getirmiştir. Aynı yılın Ekim ayında altın depo hesapları da zorunlu karşılığa tabi yükümlülükler dâhil edilerek, kıymetli maden depo hesapları hariç yabancı para ve Türk lirası yükümlülükler için tesis edilmesi gereken zorunlu karşılıkların belirli bir oranının Merkez Bankası nezdinde "standart altın" cinsinden tutulabilmesine imkân sağlanmıştır. ROM uygulaması, küresel finansal kriz sonrasında TCMB uluslararası döviz rezervlerinin güçlenmesine olanak sağlayan temel bir uygulama olmuştur.

Ocak 2010 - Haziran 2013 döneminde altın ve döviz rezervlerinde gözlenen değişim Grafik 1'de verilmektedir. Buna göre, 2010 yılının Ocak ayında 74,5 milyar ABD doları olan toplam uluslararası rezervler, 2010 yılı ve 2011 yılının ilk yarısında bankaların yabancı para zorunlu karşılıklarında (YP ZK) ve diğer döviz girişlerinde artışlarla, Temmuz 2011'de 98,1 milyar ABD doları seviyesine çıkmıştır. Diğer döviz girişlerindeki artışta, döviz alım ihaleleri yoluyla bankalardan alınan dövizler etkili olmuştur. Diğer taraftan, altın rezervlerinde büyük bir değişim gözlenmemiştir.

Grafik 1. Uluslararası Rezervlerin Yapısal Değişimi
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB

ROM uygulamasının başladığı Eylül 2011'den sonra ise altın ve döviz rezervlerindeki artış dikkat çekicidir. 2011 yılı Ekim ayından başlamak üzere, yurtiçinde yerleşik bankalarca ROM imkânının kullanılması neticesinde, altın rezervlerinde hızlı bir artış gözlenmektedir. Nitekim, 2011 yılı Eylül ayında toplam altın rezervi 6,1 milyar ABD doları iken, 2013 yılının Haziran ayında altın rezervi 19,9 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Söz konusu rezervlerin 13,7 milyar ABD doları zorunlu karşılıklar kapsamında tutulan standart altın olup, zorunlu karşılıklar dışındaki altın rezervleri ise 5,1 milyar ABD doları tutarında gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle, altın rezervlerinin toplam rezervlere oranı, 2011 yılı Eylül ayında yüzde 6,5 iken, Haziran 2013'te ROM uygulaması sonucu yüzde 16,3'e çıkmıştır.

Döviz cinsinden rezerv varlıklara bakıldığında, 2011 yılı Eylül ayında 87,5 milyar ABD doları olan döviz rezervlerinin 2013 Haziran ayında 107,6 milyar ABD dolarına yükseldiği görülmektedir. Söz konusu dönemde, ROM imkânının bankalarca yoğun biçimde kullanıldığı anlaşılmaktadır (Grafik 1). Özellikle 2012 yılının Ocak ayından sonra, zorunlu karşılıklar hariç diğer döviz rezervlerinde büyük bir değişim gözlenmezken, ROM çerçevesinde TCMB'de tutulan döviz rezervlerindeki hızlı artış göze çarpmaktadır. ROM çerçevesinde TCMB'nin edindiği rezerv tutarı Haziran sonu itibarıyla 41,6 milyar ABD doları olurken, toplam rezervler içindeki payı da yüzde 32,6 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Sonuç olarak, ROM uygulamasının bankalara likidite yönetimlerinde esneklik sağlamanın yanı sıra, küresel finansal krizden çıkış sürecinde TCMB'nin uluslararası döviz rezervlerini güçlendirmesine olanak veren temel bir unsur olduğu değerlendirilmektedir.

III. Ek Tablolar

Ödemeler Dengesi (milyar ABD doları)

	Ocak-Haziran			Haziran (yıllıklandırılmış)		
	2012	2013	% Değişim	2012	2013	% Değişim
Cari İşlemler Hesabı	-30,0	-36,3	20,9	-60,9	-54,0	-11,3
Dış Ticaret Hesabı	-34,6	-40,5	17,2	-77,2	-71,3	-7,7
Mal İhracatı	78,9	81,0	2,7	153,4	165,4	7,8
İhracat (fob)	74,3	75,2		143,6	153,3	
Bavul Ticareti	2,6	3,9		4,9	7,6	
Mal İthalatı	-113,5	-121,6	7,1	-230,6	-236,6	2,6
İthalat (cif)	-117,4	-125,8		-238,5	-245,0	
Uyarılama: Navlun ve Sigorta	5,7	6,4		11,6	12,6	
Hizmetler Hesabı	7,6	9,1	19,1	21,6	24,4	12,5
Turizm (net)	7,2	9,4		20,8	23,7	
Gelir	9,1	11,7		25,0	28,2	
Gider	-1,9	-2,3		-4,2	-4,5	
Diğer Hizmet Gelirleri (net)	0,4	-0,3		0,8	0,6	
Gelir Hesabı	-3,7	-5,3	43,9	-7,0	-8,3	18,9
Ücret Ödemeleri (net)	-0,1	-0,1		-0,2	-0,2	
Doğrudan Yatırım Gelirleri (net)	-1,1	-2,5		-1,7	-3,5	
Portföy Yatırımı Gelirleri (net)	-0,5	-0,7		-0,9	-0,8	
Diğer Yatırım Gelirleri (net)	-2,0	-2,0		-4,2	-3,8	
Faiz Geliri	1,0	0,9		1,6	2,0	
Faiz Gideri	-3,0	-2,9		-5,8	-5,7	
Cari Transferler	0,7	0,5	-25,5	1,7	1,2	-28,2
İşçi Gelirleri	0,4	0,4		1,0	1,0	
Sermaye ve Finans Hesapları	28,7	41,0	42,8	57,5	71,6	24,5
Finans Hesabı (Rezerv Varlıklar hariç)	35,0	47,5	35,6	52,2	92,5	77,3
Doğrudan Yatırımlar (net)	5,7	3,5	-38,1	13,7	6,3	-54,2
Yurt Dışında	-2,5	-1,4		-3,6	-3,0	
Yurt İçinde	8,2	4,9		17,4	9,3	
Portföy Yatırımları (net)	10,4	18,0	73,8	15,3	60,7	297,7
Varlıklar	-0,1	2,1		0,3	4,8	
Yükümlülükler	10,4	15,9		15,0	55,9	
Yurt Dışı Yerleşikler Hisse Senedi Alı	1,2	-0,2		1,0	4,8	
Borç Senetleri	9,2	16,1		13,9	51,1	
Yurt Dışı Yerleşikler DİBS Alımı	3,9	6,9		7,1	19,9	
Hazine Tahvil İhracı	3,6	1,7		4,6	2,9	
Borçlanma	4,6	3,2		5,6	5,7	
Geri Ödeme	-1,0	-1,5		-1,0	-2,8	
Bankalar (net)	1,7	5,0		2,2	12,3	
Diğer Sektörler (net)	0,0	2,5		0,0	16,0	
Diğer Yatırımlar (net)	18,9	25,9	36,7	23,2	25,6	10,1
Varlıklar	1,7	0,4		-0,3	-1,8	
Ticari Krediler	-0,3	-0,3		-0,8	-0,8	
Krediler	-0,4	-0,7		-0,6	-1,1	
Efektif ve Mevduat	2,4	1,6		1,2	-1,8	
Bankalar	3,5	1,2		0,6	0,2	
Yabancı Para	4,2	3,0		1,7	3,0	
Türk Lirası	-0,7	-1,9		-1,1	-2,8	
Diğer Sektörler	-1,0	0,4		0,6	0,1	
Yükümlülükler	17,2	25,5		23,5	27,4	
Ticari Krediler	2,5	6,9		3,2	5,4	
Krediler	6,8	7,9		11,9	11,0	
Merkez Bankası	0,0	0,0		0,0	0,0	
Genel Hükümet	-1,1	-1,2		-2,1	-2,2	
Uluslararası Para Fonu	-1,2	-0,9		-2,9	-1,7	
Uzun Vade	0,0	-0,4		0,8	-0,5	
Bankalar	3,3	10,4		7,1	12,3	
Uzun Vade	0,3	2,4		3,8	2,2	
Kısa Vade	2,9	8,0		3,4	10,1	
Diğer Sektörler	4,7	-1,2		6,8	0,9	
Uzun Vade	2,1	-1,7		3,1	0,2	
Kısa Vade	2,5	0,5		3,7	0,7	
Mevduat	7,7	10,4		7,9	10,5	
Merkez Bankası	-0,7	-0,6		-2,0	-2,2	
Bankalar	8,4	11,0		10,0	12,7	
Resmi Rezervlerdeki Değişim (- artış)	-6,3	-6,5		5,2	-21,0	
Net Hata ve Noksan	1,4	-4,6		3,5	-5,2	

Kaynak: TCMB.

Dış Finansman İhtiyacı ve Finansman Kaynakları (milyar ABD doları)

	2012				2012	2013	
	I	II	III	IV		I	II
Finansman İhtiyacı	-29,2	-24,4	-18,6	-19,6	-91,9	-28,7	-33,1
Cari İşlemler Dengesi (Cari Transferler Hariç)	-16,6	-14,1	-8,2	-10,2	-49,1	-16,5	-20,4
Borç Senedi ve Kredi Geri Ödemeleri	-11,0	-10,1	-11,6	-9,6	-42,3	-12,6	-13,8
Borç Senetleri (Yurtdışı)	-1,0	0,0	-1,3	0,0	-2,3	-1,5	0,0
Uzun Vadeli Krediler	-10,0	-10,1	-10,4	-9,6	-40,0	-11,1	-13,8
Ticari Krediler	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	-0,1
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
(IMF)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	-1,0	-1,6	-0,8	-1,5	-4,9	-0,9	-1,5
(IMF)	-0,6	-0,6	-0,4	-0,4	-2,0	-0,4	-0,4
Bankalar	-2,6	-2,3	-2,8	-1,7	-9,4	-3,8	-1,4
Diğer Sektörler	-6,4	-6,1	-6,7	-6,3	-25,6	-6,3	-10,8
Diğer Varlıklar (- artışa işaret etmektedir) 1/	-1,6	-0,2	1,2	0,2	-0,4	0,3	1,0
Finansman Kaynakları	29,2	24,4	18,6	19,6	91,9	28,7	33,1
Cari Transferler	0,4	0,3	0,3	0,4	1,4	0,2	0,3
Sermaye Hesabı	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Doğrudan Yatırımlar (Net)	2,3	3,4	1,3	1,4	8,4	2,0	1,5
Hisse Senetleri (Net)	0,9	0,3	1,4	3,6	6,3	0,4	-0,6
Borç Senetleri ve Krediler	15,9	23,7	21,7	23,7	85,0	29,7	27,5
Borç Senetleri	4,5	5,7	12,0	12,0	34,1	8,4	9,2
Yurtiçi (Net)	0,4	3,7	8,3	4,7	17,2	4,1	3,0
Yurtdışı	4,1	2,0	3,6	7,2	16,9	4,3	6,3
Uzun Vadeli Krediler	11,0	10,5	9,9	10,8	42,2	10,6	13,6
Ticari Krediler	0,1	0,1	0,1	0,0	0,3	0,1	0,1
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
(IMF)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	0,6	0,9	0,6	0,8	2,8	0,5	0,6
(IMF)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bankalar	2,8	2,4	2,3	2,0	9,5	3,4	4,1
Diğer Sektörler	7,5	7,2	7,0	7,9	29,6	6,6	8,8
Kısa Vadeli Krediler (Net)	0,3	7,5	-0,2	1,0	8,7	10,7	4,7
Ticari Krediler	-0,2	2,6	-0,9	-0,7	0,9	3,5	3,4
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bankalar	-0,6	3,5	0,0	2,1	5,0	7,2	0,8
Diğer Sektörler	1,2	1,4	0,6	-0,4	2,8	0,0	0,5
Mevduatlar (Net)	3,8	4,0	-0,5	0,6	7,8	4,8	5,7
Diğer Yükümlülükler	0,0	0,2	0,3	0,0	0,5	0,0	0,2
Net Hata ve Noksan	5,4	-4,0	2,9	-3,5	0,8	-3,6	-1,0
Bankalar Efektif ve Mevduatı 2/	1,4	2,1	1,4	-2,4	2,5	2,3	-1,1
Rezerv Varlıklar 2/	-0,7	-5,6	-10,2	-4,3	-20,8	-7,0	0,5

Kaynak: TCMB.

1/ Bankaların Döviz Varlıkları hariç

2/- artışa işaret etmektedir.

Ödemeler Dengesi Borç Yaratan ve Borç Yaratmayan Akımlar (milyar ABD doları)

	2012				2012	2013	
	I	II	III	IV		I	II
A) Cari İşlemler Dengesi	-16,2	-13,8	-7,9	-9,8	-47,8	-16,2	-20,1
B) Sermaye ve Finans Hesapları	10,8	17,8	5,0	13,3	47,0	19,9	21,1
Sermaye Hesabı	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finans Hesapları	10,8	17,8	5,0	13,3	47,0	19,9	21,1
Varlıklar	-2,5	1,7	1,9	-3,1	-2,0	1,9	-0,8
Doğrudan Yatırımlar	-2,3	-0,2	-0,6	-0,9	-4,1	-0,7	-0,7
Portföy Yatırımları	0,8	-0,8	1,8	0,9	2,7	0,8	1,3
Diğer Yatırımlar	-1,0	2,7	0,8	-3,0	-0,6	1,8	-1,3
Yükümlülükler	14,1	21,8	13,2	20,7	69,8	25,0	21,4
Borç Yaratmayan İşlemler	5,4	3,9	3,6	6,0	18,9	2,8	2,2
Doğrudan Yatırımlar 1/	4,5	3,4	1,9	2,4	12,1	2,4	2,6
Portföy Yatırımları/Hisse Senetleri	0,9	0,3	1,4	3,6	6,3	0,4	-0,6
Diğer Yatırımlar/Diğer Yükümlülükler	0,0	0,2	0,3	0,0	0,5	0,0	0,2
Borç Yaratan İşlemler	8,7	17,9	9,6	14,8	50,9	22,1	19,2
Portföy Yatırımları/Borç Senetleri	3,5	5,7	10,7	12,0	31,9	6,9	9,2
Ticari Krediler	-0,1	2,7	-0,8	-0,7	1,0	3,5	3,3
Krediler	1,6	5,6	0,2	2,9	10,3	6,9	0,9
Mevduatlar	3,8	4,0	-0,5	0,6	7,8	4,8	5,7
Diğer Yatırımlar/Diğer Yükümlülükler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rezerv Varlıklar	-0,7	-5,6	-10,2	-4,3	-20,8	-7,0	0,5
C) Net Hata ve Noksan	5,4	-4,0	2,9	-3,5	0,8	-3,6	-1,0

Kaynak: TCMB.

1/ Doğrudan Yatırımlar içerisinde yer alan "Diğer Sermaye", Borç Yaratan İşlemler altındaki krediler kaleminde gösterilmektedir.

2/ Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından 2009 Ağustos ve Eylül aylarında IMF üyesi ülkelere, Fon'daki kotalarına paralel olarak SDR tahsisatı yapılmıştır. Buna göre, Türkiye'ye tahsis edilen SDR karşılığı 1.497 milyon ABD doları, ödemeler dengesi istatistiklerinde "Finans Hesapları" altında "Diğer Yatırımlar / Diğer Yükümlülükler" ve "Rezerv Varlıklar / Resmi Rezervler / Döviz Varlıkları" kalemleri altında kaydedilmiştir.

Geçmiş Ödemeler Dengesi Raporlarında Yayımlanan Kutular

2013-I

- Kutu 1. Türkiye’de Dış Ticaretin Teknolojik Yapısı: 1990-2012 Dönemi
- Kutu 2. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Menkul Değerlerin Vade Yapısı
- Kutu 3. Net Hata ve Noksan Kalemindeki Çıkış Yönlü Hareket

2012-IV

- Kutu 1. Cari Açık Finansman Kalitesinin Makro Gösterimi
- Kutu 2. İhracatta Yerli ve Yabancı Katma Değer Oranları
- Kutu 3. Turizm İstatistiklerinde Yöntemsel Güncelleme ve Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Yansımaları
- Kutu 4. IMF Kaynak Kullanımı ve Ödemeler Dengesi İstatistikleri
- Kutu 5. Rezerv Yeterliliği Hesaplamasına Yeni Yaklaşım

2012-III

- Kutu 1. Avrupa Birliği ve ODKA Ülkelerine Yapılan İhracatta Son Dönem Gelişmeler
- Kutu 2. Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat (KMDTH) ve Süper Döviz Hesabı (SDH) Hareketleri ile Net Hata ve Noksan
- Kutu 3. Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu

2012-II

- Kutu 1. Avrupa Birliği’ndeki Son Dönem Gelişmeleri ve Sektörel İhracat
- Kutu 2. Türkiye’ye Gelen Ziyaretçilerin Profili Ve Milliyetine Göre Turizm Gelirlerinin Genel Analizi
- Kutu 3. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Devlet İç Borçlanma Senetlerinin Yapısı

2012-I

- Kutu 1. Türkiye’nin İhracat Performansının Ürün ve Ülke Grubu Çeşitlendirmesi Çerçevesinde Değerlendirilmesi
- Kutu 2. Türkiye’de Yerleşik Kişilerin Yurt Dışındaki Mevduatları ve Net Hata Noksan
- Kutu 3. Yurt Dışı Yerleşikler ile Gerçekleştirilen Repo İşlemleri
- Kutu 4. Net Uluslararası Rezervler

2011-IV

- Kutu 1. Kredi Genişlemesi ve Cari İşlemler Dengesi
- Kutu 2. Suriye’de Ortaya Çıkan Gelişmelerin Türkiye’nin İhracatına Yansımaları
- Kutu 3. Cari İşlemler Açığı ve Finansman Kalemleri
- Kutu 4. Euro Bölgesi Borç Krizinin Türkiye’ye Yönelik Sermaye Akımları Üzerine Etkileri
- Kutu 5. Türkiye’ye Yapılan Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları
- Kutu 6. Ödemeler Dengesi İstatistikleri Revizyon Politikası Çerçevesinde Yapılan Güncellemeler

2011-III

- Kutu 1. Altın İthalatındaki Artış ve Toplam İthalata Etkisi
- Kutu 2. Uluslararası Rezervler ve Döviz Likiditesi
- Kutu 3. Türkiye’nin Euro Bölgesinin Sorunlu Çevre Ülkelerindeki Finansal Varlıkları

2011-II

- Kutu 1. Cari İşlemler Açığının Genişlemesinde Dış Ticaret Hadlerinin Etkisi
- Kutu 2. Yurt İçi Yerleşiklerin Sermaye Hareketleri Üzerindeki Belirleyiciliği
- Kutu 3. Yurt İçi Yerleşiklerce Net Efektif Karşılığı Açılan Mevduatlar Kapsamında Net Hata ve Noksan Kaleminin Analizi

2011-I

- Kutu 1. Kuzey Afrika’da Ortaya Çıkan Gelişmelerin Sektör Bazında Türkiye’nin Dış Ticaretine Yansımaları
- Kutu 2. Körfez Ülkelerinde Ortaya Çıkan Gelişmelerin Ödemeler Dengesi Finans Hesapları Üzerindeki Etkisi
- Kutu 3. Bilanço Dışı Yabancı Para Net Genel Pozisyonu Çerçevesinde Swap İşlemlerinin Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Kaydı
- Kutu 4. Uluslararası Rezervler ve Kısa Vadeli Dış Borçlar

2010-IV

- Kutu 1. Kriz ve Kriz Sonrası Dönemde Gelişmekte Olan Ülkelere Sermaye Akımlarının Eğilimi ve Türkiye
- Kutu 2. Yurt İçinde Yerleşik Bankaların Yurt Dışı Şubelerinin (Yurt Dışı Şubeler) 2010 Yılı Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Etkisi
- Kutu 3. Kısa Vadeli Dış Borçlar - 2010 Yılı Gelişmeleri